

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

КОЗАЦЬКЕ
ТРАДИЦІЙНЕ
ЧКРКЗ РОКИ!
2023

ТЕЗИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
НАУКОВО-ТВОРЧИХ РОБІТ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЗБІРНИК ТЕЗ

Всеукраїнська конференція
науково-творчих робіт
здобувачів освіти

**«КОЗАЦТВО – ТРАДИЦІЇ ЧЕРЕЗ РОКИ!»
2023**

31 жовтня 2023

Кривий Ріг
2023

УДК 94(477)

«Козацтво – традиції через роки!»: Збірник тез доповідей всеукраїнської конференції науково-творчих робіт здобувачів освіти. – Кривий Ріг: КРФК НАУ, 2023. – 74 с.

Збірник містить тези доповідей здобувачів освіти, викладачів та молодих спеціалістів, які представлені на Всеукраїнська конференції науково-творчих робіт здобувачів освіти «Козацтво – традиції через роки!», за тематичними напрямками історії України від давнини до сьогодення.

Посвідчення про реєстрацію в Державній науковій установі «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» № 813 від 05.10.2021 р.

Редакційна колегія: Кольчак М.М., Коваленко О.Ф.

Рецензент: Висоцька Л.В., кандидат педагогічних наук.

Тексти подаються у авторській редакції. Відповідальність за зміст та оформлення публікацій несуть автори.

Зміст

Ковальчук Д. ІСТОРІЯ КОЗАЦТВА У СПОГАДАХ МИКИТИ ЛЕОНТІЙОВИЧА КОРЖА.	4
Коваленко О., Зикова С. ВИТОКИ КОЗАЦТВА: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.	8
Захарова В. ОСТРІВ ХОРТИЦЯ – КОЗАЦЬКА СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ	12
Зима Б.О. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА	16
Горбей К. Позняков В. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА	20
Репяшник В. «БРАТСЬКИЙ СОЮЗ» ЧИ УГОДА З ДИЯВОЛОМ	23
Аветесян Р. СТАНОВЛЕННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ ПОЗИЦІЇ Н.І. МАХНА В ДОБУ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЯ 1917-1921 РОКІВ	27
Горбей К., Кононов М., Позняков В. ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО УКРАЇНСЬКИХ КОЗАКІВ	31
Головенко Д., Ющенко С. ВІЙСЬКОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ	34
Коломоєць П., Ручка Т., Новохатський Б. СКАРБИ КУРГАНІВ КРИВОРІЖЖЯ ТА ЇХ ЕКОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	37
Іванова М. ЛЕГЕНДИ ПРО КОЗАКІВ	42
Лісовець М., Пріходченко А. ВИДИ І ЖАНРИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСИ	48
Приходько С.А. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРИ В ДОБУ КОЗАЦТВА	51
Асмолів С. ЛЮДСЬКА СВОБОДА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ КОЗАЦТВА	54
Капелюшна А. ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА: ЗВИЧАЇ ТА ТРАДИЦІЇ	57
Кошовий Д. КОШОВИЙ ОТАМАН - ІВАН СІРКО	61
Гаврилюк М. ВИДАТНІ МАТЕМАТИКИ ТА МАТЕМАТИКИНІ УКРАЇНИ	63
Фелдеші А. ЮЩЕНКО КАТЕРИНА: УКРАЇНКА, ЯКА ЗМІНИЛА СВІТ ІНФОРМАТИКИ	68
Марченко А., Пивовар А., Лукаш К. ВІД КОЗАЧЧИНИ ДО ДИСИДЕНТСТВА. ВАСИЛЬ СТУС: ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ	71

КОВАЛЬЧУК Д.
ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
ВИСОЦЬКА Л.В.
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК,
ВІДОКРЕМЛЕНОГО СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ
«КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ІСТОРІЯ КОЗАЦТВА У СПОГАДАХ МИКТИ ЛЕОНТІЙОВИЧА КОРЖА

В умовах сьогодення, коли українці стримують ворога та ведуть боротьбу з еРФією за свободу, волю, незалежність, щодня в думках, інколи навіть мимоволі, спливають образи героїчних подвигів наших предків – козаків.

Серед запитів щодо досліджень історії козацтва зустрічаємо посилення на праці В. Антонович, В. Бойко, В. Голубоцький, А. Гурбик, Д. Яворницький та багато інших [1]. Однак, нашу увагу, привертає одна книга, як джерело козацької історії, автором якої є Микити Леонтійовича Коржа. Хто він такий? Чим важлива його праця «Усна оповідь колишнього запорожця, жителя катеринославської губернії та повіту, села Михайлівки Микити Леонтійовича Коржа» для історичної пам'яті про козацьку історію? Спробуємо відповісти на ці запитання. Та для початку актуалізуємо наші знання про козаків та їх Січ.

Перша письмова згадка про Січ належить польському хроністу Марціну Бельському. Оповідді Бельського дають можливість припустити, що об'єднання декількох січей у одну Запорізьку Січ відбулося десь у 1950-х роках [4].

Запорізька Січ суспільно-політична та військово-адміністративна організація українського козацтва, що склалася наприкінці XV ст. першій половині XVI ст. за дніпровими порогами у районі острова Хортиця. За свідченнями Дмитра Яворницького існувало вісім січей: Хортицька Січ (1556 - 1557 рр.), Томаківська Січ (1558 – 1593 рр.), Базавлуцька Січ (1593 – 1638 рр.), Микитинська Січ (1638 – 1652 рр.), Чортомлицька (Стара Січ) (1652 – 1709 рр.), Кам'янська Січ (1709 – 1711 рр., 1728 – 1734 рр.), Олешківська Січ (1711 – 1734 рр.), Нова (Підпільненська) Січ (1734 р.) та Задунайська Січ (1775 – 1828 рр.) [4].

«Когда именно и съ какихъ временъ Запорожье воспріяло свое начало; о томъ достовѣрно утвердить немогу, но когда мои предки зашли на жительство **въ сію украину**, то въ тѣ поры оное уже существовало и по устному ихъ преданию чрезъ прадеда, дѣда и отца моего дошло и до меня свѣденіе, что оныя Запорожцы въ древніе вменена назывались Козарами» – М.Л. Корж, «..а потомъ буду говорить о Запорожской Сѣчи, о Екатерисловѣ, о Самарѣ и о прочихъ мѣстахъ и происшествіяхъ здѣшной **украины**» [5, с. 9].

Козаки, козацтво – це збірна назва козаків в Україні та в порубіжних державах з кінця XV століття; слово «козак» на письмі вперше вжито в

«Початковій історії монголів» (1240 р.) у значенні людини самотньої, не зв'язаної ні з домівкою, ні з сім'єю»; учасники самоврядних чоловічих військових, згодом і територіальних громад, спільнота людей такої самоназви, що з 15 століття фіксуються джерелами у степах Східної Європи, зокрема Подніпров'я, на теренах Дикого поля (Великого Лугу, Дніпровського пониззя) [3]. Сама по собі «дика територія» – це умовне роздоріжжя між кордонами Московського Царства, Королівства Польського та Великого Князівства Литовського. Де-юре, її визнавали своєю і московити, і поляки, а де-факто, вона була нечійна, бо для контролю необхідно було витратити забагато ресурсів, як людських, так і матеріальних.

Сучасна історична наука, все частіше в переосмисленні історичних подій, звертається до такого історичного джерела, як спогади очевидців. «Свідчення запорізького старшини Микити Коржа особливо цінні, адже пам'яток, сворених козаками, майже нема, їх архіви знищені. А в «Усній оповіді колишнього запорожця, жителя катеринославської губернії та повіту, села Михайлівки Микити Леонтійовича Коржа» в повноті відбилося життя Нової Січі, і самим Микитою воно було пережито» [6, с. 5].

Микита Леонтійович Корж – істинний запорожець, що все життя провів у громадській діяльності й залишив по собі усні оповіді, які й сьогодні є досить затребувані історичною наукою. «Обаче не умру, но жив буду и пове дела запорожския...» [6, с. 5].

Запорозький козак Микита Леонтійович (Таран) Корж народився 30 травня 1731 року в с. Нові Кодаци (нині входить до складу Новокодацького району м. Дніпра). Походив з родини запорозького козака Леонтія Тарана, що мешкала у військовій слободі Новий Кодак. Оскільки й батько, й син свого часу, до одруження, були січовиками, вони носили осібні запорозькі прізвиська, отримані в рідних куренях [2]. Прізвисько Корж отримав через курйозу, яка трапилась в його житті: скотився з самого верху Чортомлицької могили, наче корж, так його і прозвали козаки-побратими.

У семирічному віці Микиту забрав хрещений батько, військовий старшина Яків Омелянович Качалов в Нову, або Підпільненську Січ (1734 – 1775). Там він навчався військового мистецтва в січовій школі, ніс обов'язки джури.

Згідно з автобіографічною розповіддю, М. Корж являв собою типового запорожця-гніздюка, представника «середнього класу» козацької верстви Вольностей: через свого хресного він був наближений до статечного козацтва; явно цурався товариства гайдамацької сіроми, не відводив військовій службі центрального місця в своєму житті (принаймні, події російсько-турецької війни 1768-1774 рр. фактично обійдені стороною в його оповіді); більшість часу проводив у господарських заняттях; за першої-ліпшої нагоди одружився (мав 7 синів та 4 доньки); був цілком лояльним як до кошової адміністрації, так і до імперської урядової влади на місцях [2].

Книга Коржа включає одинадцять розділів: «Предисловіе издателя», «О жизни Н.Л. Коржа», «О началъ селенія Михайловки», «Права Запорожскія и законы», «О смертнихъказняхъ преступныхъ», «О Запорожскихъ обычаяхъ и

обрядках», «Объ атакованіи Съче», «О началь города Екатеринославла», «О путишествии Императрицы», «О радутахъ и фігурахъ Запорожскихъ», «О стародавнихъ Запорожскихъ селеніяхъ, бывшихъ еще до атакованія Съче». В своїх оповіддях він розкриває глибокі знання козацької служби, побуту і традицій запорожців.

Для прикладу, він єдиний, як свідок описав систему судочинства в Запорізькій Січі. В радянській, а згодом і російській пропаганді сильно розповсюджена думка про повну нездатність козаків до власної, незалежної держави, де вони були б в праві самостійно володарювати, змінювати і запроваджувати. Корж цей міф розвінчує, говорячи про існування судів і суддей, про власні закони і розгляди справ.

«Права и законы по коимъ ни рѣшали и судили тяжebнѣя дѣла, суть слѣдующія; и именно: во всѣхъ Запорожскихъ предѣлахъ, по знатнымъ селеніяміямъ и мѣстамъ устроены были Паланки, – родъ уѣздовъ или земскихъ судовъ, въ коихъ поставлялись по выбору три члена и назывались Судьями или панами: 1-й Полковникъ, 2-й Есауль, и 3-й Писарь, къ нимъ въ помощь опредѣлены были в отъ Сѣчи три Пидпанка изъ козаковъ и всѣ оныя члены по трехъ-лѣтнемъ выборѣ перемѣнялись, и поставлялись на мѣстахъ ихъ другіе и такимъ образомъ заведенъ былъ порядокъ по всѣмъ Паланкамъ» [5, с. 12-15]. Тут чітко висвітлено, що в Гетьманщині (воно ж Військо Запорозьке), були свої посади, були демократичні вибори в Паланки на достатньо невеликий термін. Тобто, різниця від московитської держави зазначається на найелементарніших процесах, коли в Московському Царстві (Російській Імперії згодом) був цар, слово якого закон, а людей назначали як в сучасній Російській Федерації – за наказами вищих посадовців, в Козацькій Україні починали формуватися і працювали демократичні процеси.

Історія козацтва – унікального і прогресивного явища, відбилася у багатьох джерелах. Серед них не так уже й багато пам'яток, створених саме запорожцями, як стверджує доктор історичних наук Юрій Мицик. Через це кожне свідчення запорозького козака, що дійшло до сьогодення, особливо цінне [2].

Оповідді М. Коржа використовували у своїх працях багато українських істориків, зокрема, А. О. Скальковський в його «Історії Нової Січі», Д. І. Яворницький в «Історії запорозьких козаків», «Вольностях запорозьких козаків», «Запорожжя в залишках старовини та переказах народу», «Нарисах з історії запорозьких козаків та Новоросійського краю» та ін. Матеріалами М. Л. Коржа користувалися П. Куліш, О. Стороженко, М. Е. Слабченко, В. О. Голобуцький, О. М. Апанович, О. Й. Дружиніна, Д. І. Дорошенко, Н. Д. Полонська-Василенко, І. П. Крип'якевич та багато інших дослідників історії Запоріжжя [2]. Самі дослідники погоджуються в тому, що «Усні оповідді...» є тим джерелом історичної пам'яті, яке найчастіше цитують відомі автори козакознавчих досліджень.

Література:

1. Д-1 Дослідники козацтва: від історії до сьогодення. URL: <https://library.bdpu.org.ua/informatsiyno-navchal%CA%B9na-diyal%CA%B9nist%CA%B9/vustavku/doslidnyky-kozatstva-vid-istoriyi-dos%CA%B9ohodennya/> (дата звернення 20.10.2023 р.).
2. М-2 Микита Корж. 290 років від дня народження. URL: <https://zounb.zp.ua/resourse/zaporizkyy-kray/iz-kraieznavchih-kolekcij/upznlk/mikita-korzh-290> (дата звернення 20.10.2023 р.).
3. К-4 Козацтво. URL: <https://umity.in.ua/concept/?id=889> (дата звернення 20.10.2023 р.).
4. К-3 Козацькі Січі. URL: <https://kozaku.in.ua/kozaku-sich/> (дата звернення 14.10.2023 р.).
5. У-5 Корж, Никита Леонтьевич (1731-1835). Устное повествование, бывшего запорожца, жителя Екатеринославской губернии и уезда, селения Михайловки Никиты Леонтьевича Коржа. – Одесса : в городской тип., 1842. – 94 с.
6. У-6 Усна оповідь колишнього запорожця, жителя Катеринославської губернії та повіту, села Михайлівки Микити Леонтійовича Коржа / вступна стаття І.М. Біжко, Н.І. Семенова. – Дніпро: Ліра, 2017 р., 116с.

КОВАЛЕНКО О.О.,
ВИКЛАДАЧ
ЗИКОВА С.М.,
БІБЛІОТЕКАР
КРИВОРІЗЬКИЙ БУДІВЕЛЬНИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ВИТОКИ КОЗАЦТВА: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Найважливішу роль у XVI-XVII ст. під час боротьби українців з іноземними завойовниками зіграло виникнення особливого військового формування – козацтва, яке створило у XVI столітті державу - Запорізьку Січ.

В умовах російсько-української війни актуальним постає питання захисту України від російських загарбників та звернення до героїчного минулого нашої країни, де козацтво було наймогутнішою військово-оборонною і духовною силою, яка звитязно боролася із загарбницькою політикою сусідніх держав.

Питання про походження козацтва залишається дискусійним і сьогодні, незважаючи на ґрунтовні дослідження. Історію козацтва, статус козацької держави досліджувала значна кількість вітчизняних та зарубіжних вчених.

Теорії походження козацтва розробляли В. Антонович, М. Максимович, М. Дашкевич, І. Каманін, П. Куліш, М. Костомаров, М. Погодін, С. Соловійов, І. Болтін, Ф. Дворнік, М. Рябчук та ін. Ґрунтовний аналіз теми козацтва здійснив український історик, етнограф, фольклорист, археолог, письменник, академік АН УРСР Д.І. Яворницький у 3-томній праці «Історія запорозьких козаків», де він викладає концепцію виникнення та розвитку феномену запорізького козацтва, його ролі в історичній долі українського народу та виділяє причини, що обумовили виникнення козацтва[6].

Дослідниками феномену козацтва в Кривому Розі є Мельник О., Балабанов С., Стеблина І., Шаталов Д. Велику наукову цінність представляють джерела з усної історії Криворіжжя – це різноманітні фольклорні матеріали у формі легенд, переказів, байок, казок, анекдотів. Одна із таких збірок «Савур-могила» представляє собою наукову цінність для історії Криворіжжя.

Вперше термін «козак» вжито у «Таємній історії монголів» (1240 рік) на означення озброєної людини, не пов'язаної сім'єю та домівкою. У словнику половецької мови за 1303 рік термін трактується як «охоронець», пізніше у Криму називали козаками найнижчий стан кримськотатарського суспільства – тих, хто жив за рахунок «військово-охоронної служби, а позбувшись її, перетворювався на розбійника» [3].

Українське козацтво відоме з XV століття. Його предками називають легендарних лицарів – кшатріїв (арійська версія), скіфо-сарматський етнос, антів (з іранської «ант»-побратим) як військове суспільство, військові

загони(дружини) часів Київської Русі, які наймалися для захисту кордонів, торгових шляхів та для участі у війнах.

Головною подією, яка перетворила ватаги вільних промисловиків на воєнізовані загони, а пізніше змусила об'єднатися в коші та Січ, стало прийняття у багатонаціональній Монгольській імперії офіційною релігією мусульманства. Після розпаду держави Чингізидів у кінці 14 століття в Криму утворюється незалежне Кримське ханство на чолі з мусульманами Гіреями. Починаючи з XV століття у взаємовідносинах між православним слов'янським та мусульманським тюркським етносом виникає нова складова – релігія. Після падіння Візантії у завойовників-османів виникає попит на рабів, який і взялися задовольнити кримчани. Ще однією складовою стає включення Криму до складу Османської імперії; в султанів з'являються плани територіальної експансії, реалізовані пізніше у Південній Європі. Українською відповіддю стала організація військових загонів, які захищали кордони. Такі загони відомі з 80-х років XV століття, коли старости прикордонних міст – Києва, Черкас – запрошують на службу вільних вояків – професіоналів. Крім того за зброю беруться і прості люди, що втратили можливість займатися промислами у степу.

Підраховано, що за час з 1450 по 1647 рік татари вчинили понад 160 набігів на українські землі. Православні литовські князі, яким формально належали землі степу, знаходяться під тиском католицької Польщі та її суперниці – Московії. Тому проблема захисту прикордонних земель лягає на місцеве населення. З'являється цілий прошарок вільних озброєних людей, яких пізніше назвали козаками [3].

На початку XVI століття козацтво як стихійний вияв жителів прикордонних земель ще не мало сталої структури й організації. Наступними віхами у його формуванні були: покатоличення Литви, запровадження унії й спроби заборони православ'я та поява нової держави – Речі Посполитої (з 1569 р.). Литовські князі та їхня адміністрація остаточно втратили будь-який вплив на Україну. Католикам-полякам виявився непотрібним православний військовий контингент, який міг би боронити свої права. Починається закріпачення місцевого населення. Православна церква оголошується недійсною, магнати формують власні військові загони.

Все це призвело до виділення козацтва у окремий стан і зумовило його подальший розвиток. Окремі ватаги починають організовуватися, з'являється попередня структура – курінь і кіш. До середини XVI століття відноситься спроба Дмитра Вишневецького (Байди) створити єдиний центр козацтва – Січ. У 80-х роках XVI століття виникає реєстрове козацтво – професійно наймані загони на службу. Приклади подібного війська відомі ще з XVI століття. У новостворений реєстр записали спершу 500 чоловік. Потім його збільшили до однієї тисячі, але цього було замало. Тим, хто не потрапив у реєстр було наказано повернутися до своїх панів під загрозою визнання розбійниками й покарань. Відповіддю на це стала організація козаками маківської (біля сучасного Марганцю та Базавлуцької Січі (Капулівка), що стали центрами козацтва. З'являється організаційна структура, виборне керівництво, формуються центри

внутрішньої та зовнішньої політики. Козацтво перетворюється на самодостатню військову силу на кордоні з Річчю Посполитою та Османською імперією, яка починає відігравати вагомий роль навіть у міжнародній політиці. Одночасно козацтво стає формою протесту українців проти покатоличення та безроздільної влади польського панства.

Одним з основних завдань козацької старшини стає легалізація статусу козацтва. Легальний статус мають лише реєстрові козаки (10-20% відсотків від загальної кількості). Цього ж прагне і низове козацтво. Але в такому випадку в католицькій державі з'явилося б багатотисячне православне військо з власним самоуправлінням, що могло б призвести до виникнення самостійної держави. Для польської шляхти це було неприйнятним.

Формально козаки вважалися підданими Польської корони і брали участь у війнах держави. Козацьке військо складає вагомий частину окупаційних польських сил у війнах 1607 року.

17 років з Московією (У 1610 році московські бояри й церква офіційно проголосили царем польського королевича), а у Хотинській битві під час польсько-турецької війни рятують Річ Посполиту від османської окупації. Та, незважаючи на це, козацтво так і не отримало задоволення своїх вимог і вирішує боротися за свої права зі зброєю в руках.

Цей збройний виступ став початком Визвольної війни 1648-1654 років та подальшої боротьби, внаслідок чого польська держава була майже зруйнована. Богдан Хмельницький оголосив про створення незалежної козацької держави. У цих процесах брали участь козаки, котрі здавна замешкали на берегах Інгульця й Саксагані [3].

Кривий Ріг згадується як козацький зимівник у складі Інгульської паланки в розділі «Військовий і територіальний устрій Запорожжя» в «Історії запорозьких козаків» Дмитра Яворницького: «Інгульська, чи Перевізька, паланка була розташована вздовж лівого берега ріки Інгульця, у північній частині нинішнього Херсонського повіту... Окрім того, до неї належали села та кілька зимівників: Квакове, Білі Криниці, Давидів Брід, Блакитна. Шестірня, Пономарева, Кривий Ріг, Милове, Золота Балка, Осокорівка, Тернівка, Ракова та ін.» [1,с.13].

Розвитку Кривого Рога сприяло його розташування на одній з важливих запорізьких комунікацій – Кизикерменьському шляху, який починався біля Кременчука і йшов через Зибке, Аннівку, Кривий Ріг і Кизикермень (Берислав) на Перекоп, пов'язуючи північні райони України з Запорізькою Січчю. На схід від міста проходив другий, Микитинський шлях. Цими шляхами в квітні 1648 року повсталі селяни і запорожці, під проводом Богдана Хмельницького пройшли назустріч польському військовому авангарду С. Потоцького. В травні поблизу Кривого Рога, біля Жовтих Вод, повстанці вщент розбили польське військо. Ця перша перемога стала початком війни українського народу 1648–1654 років, що закінчилась визволенням з шляхетської неволі і возз'єднанням України з Росією[4].

Література:

1. Варгатюк П., Дольчук А. Рудна скарбниця Півдня. Дніпропетровськ: Промінь, 1966. С. 13-14
2. Мельник О.О., Балабанов С.В. Військове поселення Кривий Ріг. Історична енциклопедія Криворіжжя. Т.1. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. 704 с.
3. Чубенко А.Є. Славне військо запорозьке/ Чубенко Андрій // Червоний гірник. - 2013.- №6.- С.4
4. Шаталов Д.В. Денис Шаталов. Місто Кривого Рога. «Козацький міф» на локальному рівні: криворізький випадок. Частина 1 URL: <https://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/2865-denis-shatalov-misto-krivogo-roga-kozatskij-mif-na-lokalnomu-rivni-krivorizkij-vipadok> каталог (Дата звернення 18.10.2023 р.).
5. Шаталов Д.В. Денис Шаталов. Місто Кривого Рога. «Козацький міф» на локальному рівні: криворізький випадок. Частина 1 URL: <https://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/2872-denis-shatalov-misto-krivogo-roga-kozatskij-mif-na-lokalnomu-rivni-krivorizkij-vipadok-chastina-2> (Дата звернення 19.10.2023р.).
6. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків. Т. 1 URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yavornytskyi/Istoria_zaporizkykh_kozakiv_Tom1/ (Дата звернення 21.10.23р.).

ЗАХАРОВА В.
ЗДОБУВАЧКА ОСВІТИ
З КУРСУ ГРУПИ ХТІ-22 1/9
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
ЗАРЕЦЬКА Ю. О.
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ»

ОСТРІВ ХОРТИЦЯ – КОЗАЦЬКА СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ

Українському козацтву, цьому унікальному явищу світової історії, належить найвидатніше місце в історичному розвитку України. Протягом кількох століть воно відіграло провідну роль в усіх сферах історичного буття українського народу, взявши на себе здійснення найважливіших завдань, що стояли перед українською нацією [1. С. 7]. Хортиця від часу появи українського козацтва на історичній арені й протягом усієї його історії залишалася козацькою землею, де постійно перебували запорозькі козаки. Хортиця відіграла видатну роль в історії України. І тому, сьогодні, коли на українській землі йде широкомасштабна війна, російські пропагандистські ЗМІ говорять, що українського народу немає і ніколи не існувало, історія появи острова Хортиця є дуже актуальною для розуміння чи є ми нащадками запорізьких козаків, чи існував український народ, як формувалась українська ідентичність.

Острів Хортиця вперше згадується в 10 столітті, проте справжній його розквіт припадає на період козацтва. Черкаський староста Остафій Дашкевич планував створити на острові форпост для захисту від татар. Його справу продовжив князь Дмитро Вишневецький ((?-1563) - український православний князь родом з Волині), який на о.Мала Хортиця (нині о.Байда) у 50-х роках XVI ст. збудував «городок» – (земляне укріплення з дерев'яними конструкціями, в якому був використаний фортифікаційний досвід козацтва) першу Запорозьку Січ [3]. Острів був надійно укріплений і з усіх боків захищений водою, щоб стримувати ворожі набіги. Хортиця відіграла чималу роль у боротьбі козаків проти татар і поляків. У другій половині XVI ст. визначною подією для Хортиці було перебування тут у 1577-1518 рр. Якова Шаха, сподвижника легендарного Івана Підкови, і відновлення ним Хортицьких укріплень. З цього острова вирушав Яків Шах з козаками в походи проти турецьких і ординських військових сил.

У народній пам'яті острів пов'язаний з іменами козацьких ватажків: Якова Шаха, Петра Сагайдачного, Марка Жмайла, Івана Сулими, Тараса Трясила. У 1648 році тут було військо Богдана Хмельницького. Про перебування козаків на Хортиці свідчать численні назви: балки Совутина, Громушина, Чавунова, скелі

Думна, Каракайка, Дурна, Наумова. Кожна з цих назв має свою історію, що дійшла до нас з народних переказів і легенд [1. С. 617].

У XV столітті Хортиця стала центром формування протидії Польщі з боку козаків. Козаки будували тут, як і на інших островах, «засіки». Саме на Малій Хортиці (можливо за 10 км на північ від Хортиці, або на острові Байди) у 1550-х роках князь Дмитро Вишневецький-Байда збудував фортецю, що планувалася польським урядом для контролю над рухом козаків через Дніпро і на Хортиці. У січні 1557 року турецько-татарські війська напали на фортецю і згодом зруйнували. На острові Байда були виявлені залишки дерев'яних укріплень, оборонні, господарські споруди та житлові приміщення XVI століття [2. С. 3,6].

Перші два десятиріччя XVII ст. з Хортицею пов'язане ім'я українського полководця європейської слави, козацького гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного. Деякий час він перебував тут з усім козацьким військом, яке розташовувалося в північно-східній частині острова. Сагайдачний наказав обнести козацький табір земляним валом і дерев'яним тином. Пам'ять про перебування Сагайдачного на Хортиці збереглася в переказах і назвах місцевостей острова, прилеглих скель: урочище Сагайдачного, ліжко Сагайдачного, люлька Сагайдачного, вали Сагайдачного, Січові ворота.

У другій чверті XVII ст. на Хортиці збиралися козацькі загони, які разом із селянами виступали проти окупаційних військ Польщі на Україні, вели національно-визвольні війни. У 1596—1648 роках з короткими перервами на Хортиці перебувала залога реєстрових козаків; звідти починали повстанські походи Тарас Федорович Трясило (1630), Іван Сулима (1635). З 1638 року, після придушення козацькоселянських повстань, Річ Посполита запровадила урядові залоги на Хортиці і в Микитинській Січі. На Хортиці ця залога складалася з реєстрових козаків і польських жовнірів - королівських драгунів. У січні 1648 р. Богдан Хмельницький витіснив урядові польські залоги як із Січі, так і з Хортиці. Тридцять польських жовнірів на Хортиці було вбито. Реєстрові козаки всі перейшли на бік повсталих.

У 1660—1670-х роках Хортиця була військовою базою Івана Сірка.

З другої половини XVII ст. хортицькі плавні були місцем різних запорозьких промислів. Тут випасали коней, розвивали рільництво, полювали. На Хортиці розташовувалося кілька запорозьких хуторів-зимівників. У балках Молодняга, Липова, Совутина відкриті зимівники запорозьких козаків XVIII століття, де знайдені цвяхи, кераміка, ножі, фрагменти пічки та інше.

Під час російсько-турецької війни у 1735—1739 роках на Хортиці збудовані укріплення, залишки яких збереглися. У 1736 році на Хортиці була заснована Запорозька верф, для її захисту побудовані фортеця та ретраншемент. Декілька десятків чайок верфи затонуло біля острова. У період другої російсько-турецької війни 1768-1774 рр. Запорозьке Військо, яке відіграло вирішальну роль у головних битвах, чатувало на хортицьких форпостах з сигнальними вежами - «маяками», «фігурами». Тут же влітку і взимку стояли піші й кінні загони запорожців. З ім'ям командира хортицького форпосту запорозького полковника

Івана Бабури пов'язана й сучасна назва села та балки Бабурка, які з побудовою тут житлового масиву увійшли в межі сучасного міста Запоріжжя.

До зруйнування Січі Хортиця належала до володінь Запорозької Січі.

Після трагічного для України знищення й остаточного скасування Запорозької Січі у 1775 році Катерина II віддала Хортицю своєму фаворитові Потьомкіну, який передав її казні. І тоді з дозволу Катерини I, яка всіляко заохочувала іноземну колонізацію козацьких земель, на Хортиці оселилися вісімнадцять родин німців-менонітів із Данцига (Гданська) [1. С. 618].

1843 року острів відвідав Тарас Шевченко. Пізніше тут побували історики Микола Костомаров, Дмитро Яворницький, художники Ілля Рєпін та Валентин Серов, майбутній нобелівський лауреат письменник Іван Бунін. Саме в ці часи формується романтичний образ Хортиці як колиски запорозького козацтва [3].

Протягом другої половини 1960-х років проводилася низка конкурсів проектів найкращого облаштування козацького меморіалу на Хортиці.

В 2007 році тут був розбудований і розташований головний символ легендарної епохи - історико-культурний комплекс "Запорізька Січ".

На даний момент, після зруйнування росіянами Каховської ГЕС, проводяться археологічні розкопки ділянок Хортиці, з яких зійшла вода.

Острів Хортиця був названий одним із семи чудес України, і отримав він це звання справедливо. Це дивовижне місце, що зберегло в собі старовинну атмосферу, наче застигло в тих часах, коли на нашій землі мешкали славні козаки. Саме тому кожен, хто опиняється на Хортиці, немов за допомогою чарівної машини часу переноситься на кілька століть назад і має змогу пожити в епоху набігів, гетьманів і Запорізької Січі.

Отже, дослідивши острів Хортиця, я зрозуміла, що вона є місцем сили саме для військових, тому що кожний шматочок острова насичений духом козаків, які для всіх нас, не тільки для військових, є чудовим прикладом сили, мужності та незламності.

Література:

1. Апанович О.М. Козацька енциклопедія для юнацтва. URL: <https://archive.org/details/apan0vych/mode/2up>
2. Вікіпедія. Хортиця. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Хортиця#Козацька_доба
3. Хортиця. URL: <https://ostriv.org/istorija-2/>

ЗИМА Б.О.
ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ 2 КУРСУ ГРУПИ МЕП-22-1/9
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
АНДРІЙЧУК І.І.
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «ПОЛІТЕХНІКА»
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ»

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Наприкінці XV століття на українських землях виникає козацтво - явище, що стало яскравою сторінкою історії нашої країни. Мужній і хоробрий козак став символом України, її довготривалої боротьби за створення власної держави.

Українське козацтво має довгу уславлену історію. Перша в історії офіційна згадка про козаків у писемних джерелах датована 1489 роком у «Хроніці Польській» Марціна Бельського, яка описує похід польського війська під проводом королевича Яна Альбрахта проти татар. На той час козаки проживали на території сучасної Вінницької та прилеглих районів Кіровоградської, Черкаської та Одеської областей. Перші козацькі поселення були розташовані вздовж річки Тясмин біля Чигирини, вздовж річки Ташлик біля Сміли, вздовж річок Конилка та Гірський Тікич біля Умані.

Слово «козак» тюркського походження і означає «вільна людина», «воїн – вершник», «страж», «конвоїр», «воїн-найманець», «шукач пригод». Саме тоді почали називати козаками вільних людей, що населяли південноукраїнські степові землі.[1]

В той же час в історії існувала думка, що прототипами козаків можна вважати мандрівників - народ, який поневірявся по степах у пошуку кращої долі. Про це вперше було згадано в Іпатіївському літописі в 1147 року.

В зв'язку з переходом українських земель під владу Польщі, а також захоплення її литовськими феодалами та закріпачення народу України, почала відбуватися нестача власної землі у селян, в результаті чого, відбулася масовість

у формуванні українського козацтва та переселення його на вільні від людей місця.

На півдні України у XVI-XVII ст. було місце під назвою Дике Поле – територія, яка не була заселена людьми. Це величезна вільна земля, яка фактично не належить жодній державі. Природні умови Дикого Поля дуже сприятливі для життя та ведення сільського господарства - там водилося багато диких звірів (дикі кабани, дикі коні, зубри, дикі кози, птиця), у річках водилося багато різних видів риби. [2]

Багато селян, незважаючи на татарські набіги, почали тікати у степи Дикого поля. Туди не сягала ні влада польських панів, на литовських феодалів. Освоюючи незаселені місця, українці могли вільно рибалити, займатися бджільництвом та полювати. Вони збиралися в гурти і обирали головного – отамана. Згодом таких людей почали називати козаками.

Освоєння Дикого поля викликало спротив з боку татар, які мали свої кочові поселення на півдні Дикого поля. Між уходниками й татарами часто виникали збройні сутички. Тоді татари почали нападати на південь Київського і Брацлавського воєводств.

З кінця XV ст. почастишали татарські набіги на українські землі. Щоб утриматися в Дикому Полі козаки почали будувати з повалених дерев дерев'яні поселення – «городки», «остроги», «стани» для захисту від нападів ворога. З кінця XVI ст. поселення почали обносити дерев'яними укріпленнями (частоколом) – «засіками». Пізніше вони отримали назву «Січ».

Перші Січі виникли у Дніпровському Низі – землі, розташованій по обидва боки Дніпра за його порогами. Дніпровські пороги - виходи граніту та інших корінних гірських порід в руслі річки Дніпро між сучасними містами Дніпро та Запоріжжя.

Козаки почали поступово освоювати Великий Луг – так історично назвалося місцевість, велетенських річкових плавнів, які існували на лівому березі Дніпра (межиріччя Конки та Дніпра), вся ця місцевість належала Запорізькій Січі. Великий Луг був затоплений водами Каховського водосховища у 1955–1957 роках, за винятком окремих ділянок.

Селилися козаки на Запоріжжі – на землях розташованих у пониззі Дніпра, на південь від Дніпрових порогів.

У XVI ст. кількість козаків серед українського населення поступово збільшувалася. Козацтво перетворювалося на окремий стан, створило свою військово-політичну організацію - Запорозьку Січ.

Умови життя козаків, які склалися в степах «Дикого Поля», були суворими, вимагали фізичної витривалості, здатності переносити холод і спеку, негаразди воєнного життя. Жили козаки в саморобних куренях, сплетених з очерету та вкритих кінськими шкурами.

Козацька їжа була простою, але поживною. Їли козаки варені страви з пшона, житнього борошна, сушену рибу, печене м'ясо та риб'ячу юшку, бо риби та всякого звіра та птаства в степу було дуже багато.[3]

Козацтво розвивалося на широкій соціальній основі. Серед нього були селяни, міщани, феодала, представники духовенства. Запорозька Січ стала притулком для всіх, хто виступав проти соціального і національного гніту, хто над усе цінував волю.

Козаки боронили свій народ та рідну землю від переслідувань ворога, нападали на турків і татар, хоробро воювали за незалежність і свободу, засвою власну державу. [4]

Основними причинами виникнення козацтва були: необхідність оборони українських земель від постійних нападів татар; посилення соціального і національно-релігійного гноблення українців, що викликало масове переселення українців на території, які межували з Диким Полем; прагнення освоїти нові родючі землі Дикого Поля. Тому поява українського козацтва стала закономірним результатом багаторічної боротьби осілого землеробського населення зі степовими кочівниками, це призвело до формування українського козацького загону.

Створення Запорозької Січі стало потужним поштовхом для зміцнення та об'єднання українського козацтва, яке швидко перетворилося на значну військову силу, яка на початку XVII ст. стала найважливішим чинником захисту України від татарсько-турецької і польсько-католицької загрози.[5]

Протягом багатьох століть український народ вважав козацтво невід'ємною частиною свого існування. Сьогодні, коли триває російсько-українська війна, як і в епоху Гетьманщини, наші безстрашні воїни самовіддано захищають українську землю від російських загарбників. Завдяки своєму героїзму,

мужності і самопожертві, нинішні нащадки козаків користуються найвищою довірою як українців, так і державних і громадських організацій.

Література:

1. Витоки козацтва: перші згадки та теорії походження URL: <https://armyinform.com.ua/2021/10/24/vytoky-kozactva-pershi-zgadky-ta-teoriyi-pohodzhennya/> (дата звернення 15.10.2023 р.)
2. Виникнення українського козацтва та перших січей | Історія України (XVI-XVIII ст) URL : <https://geomap.com.ua/uk-uh8/>(дата звернення 16.10.2023 р.)
3. Виникнення українського козацтва. Запорозька Січ, Коли і де виникло козацтво, Запорозька Січ - Історія України. URL: <http://surl.li/mepgs> (дата звернення 15.10.2023 р.)
4. Історія держави та права України - Трофанчук Г.І. - 1. Передумови та причини виникнення запорозького козацтва. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61503-1-peredumovi-ta-prichini-viniknennya-zaporozkogo-kozactva.html> (дата звернення 17.10.2023 р.)
5. Джерела і причини виникнення українського козацтва. URL: http://lib-net.com/content/10405_Djerela_i_prichini_viniknennya_ukrainskogo_kozactva.html (дата звернення 17.10.2023 р.)

ГОРБЕЙ К. ПОЗНЯКОВ В.
ЗДОБУВАЧІ ОСВІТИ
1 КУРСУ ГРУПИ ЕЕ-23 1/9
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
КОЧ О.Д.

ВІДОКРЕМЛЕНЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ»

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Козацтво, як соціальний клас в нашій країні почало виникати наприкінці XV - на початку XVI століття. Перша згадка про всіх відомих козаків має дату 1492 року. Саме козацтво стало тим унікальним явищем, за яким Україну вирізняють з-поміж інших держав, візитною карткою мужності та волі.

Слово “козак” тюркського походження і означає “вільна людина”, “воїн-вершник”. “Козацтво” визначає суспільний стан вільних людей, які займалися господарською діяльністю та обороняли нашу країну від загарбників.[1]

У зв'язку із подальшим закріпаченням селян, національним і релігійним гнітом, велика кількість українців вирушила у степи Дикого Поля, де не діяла влада польських шляхти. Головним чином, ця міграція стосувалася мешканців Східної Галичини, Волині, Західного Поділля, північних регіонів Київщини, а також міщан, священників і шляхти, які опинилися у скрутному становищі. Крім українців, туди також потрапили поляки, молдавани, росіяни і білоруси та інші національності. Перші кроки полягали в тому, щоб вирушити на літо в степи, де вони могли вільно обробляти землю, рибалити, вести бджільництво і полювати. Вони об'єднувались в спільноти, вибирали свого лідера, отамана. Для захисту від татарських нападів, воїни часто і самі нападали на татар, іноді навіть здійснювали напади на купців. Таких людей почали називати «козаками».[2]

Серед основних причин виникнення козацтва, можна виділити такі:

- ✓ соціальні (посилення експлуатації з боку литовських та польських магнатів та шляхти, оформлення кріпосної залежності);
- ✓ економічні (нестача власної землі у селян і як наслідок – переселення селян на “Дике поле”, у Запоріжжя та нижнє Подніпров'я);
- ✓ політичні (прагнення польської адміністрації залучити козацтво на службу для охорони південних кордонів від татарської загрози);
- ✓ стратегічні (загроза з боку Кримського ханства);
- ✓ національно-релігійні (політика колонізації українського населення та наступ католицької церкви на права православної). [1]

Козаки оселялися на територіях, відомих як "Січ". Найбільш відомою була Запорізька Січ, розташована на території сучасної України. Січ функціонувала

як оборонна фортеця, де козаки проживали, виконуючи військову службу та ведучи сільське господарство.

Вищим законодавчим, адміністративним і судовим органом Січі була Січова рада (Козацька рада) її рішення вважали обов'язковими для виконання. Така рада розглядала важливі питання внутрішньої та зовнішньої політики, проводила поділ земель, чинила правосуддя та ін.

Козацька старшина — військовий та адміністративний керівний орган Запорізької Січі. У різні часи чисельність козацької старшини була не однаковою й інколи становила понад 150 осіб. До цієї групи козацтва входили кошовий отаман, суддя, писар, осавул, курінні отамани, хорунжий, бунчужний, довбиш, гармаш, товмач, шафар, кантаржей.[2]

Здається, ніби кожний із нас точно знає як виглядає козак - з вишитою розхристаною сорочкою, в широких атласних червоних шароварах. Та чи відповідає така картина дійсності? Звісно, все виглядало геть не так. Багато дослідників часто посилаються на опис козаків французького воєнного інженера та картографа Гійома де Боплана. Якщо ретельно вивчити його опис козаків французькою, то виявляється, що Боплан описував аж ніяк не шаровари, а caleçon, тобто кальсони — спідні вузькі штани. Не думаю, що якби він побачив широкі, як море, шаровари, то називав би їх кальсонами. Ще кажуть, що широкі штани — це зручно, бо козаки були відомими вершниками, але люди, які займаються кінним спортом, часто обирають саме вузькі штани для зручності.

Образ козака у вишитій сорочці— це також міф. На козаках середини XVII сторіччя була звичайна полотняна сорочка, поверх якої одягали жупан, який застібали на гудзики. Верхній одяг був дорогим.

Можна зауважити, що наші козаки слідували за тогочасними модними тенденціями. Вони одягалися так, як одягалося в той час європейське чи польське рицарство або ж шляхта. Одягалися добре, бо мали військову здобич, платню від короля чи місцевих феодалів. Часто козака могли навіть не відрізнити від шляхтича.

Були у зовнішньому вигляді козаків і такі цікаві елементи як, наприклад, сережки. Спочатку великі сережки носили донські козаки, а потім це стало стандартним явищем для всього козацтва. Наприклад, гетьман Кирило Розумовський носив таку прикрасу з дорогоцінним камінням.

Дмитро Яворницький писав: пристрасть до алкоголю була великим недоліком запорозьких козаків. Проте вони ніколи не возили із собою спиртні напої в походи, не терпіли у своїх військах пияк, і якщо помічали кого-небудь напідпитку, відразу гнали такого бійця геть.[3]

Звісно, відомих козаків у нас багато. Ходять легенди про їх бойові здібності, таланти та вміння. Славиться Україна своїми відомими захисниками, але хотілося, б виділити маловідомого героя української історії Івана Сулиму. Мало хто знає, що Іван Сулима став єдиним козацьким ватажком, що отримав у Ватикані особисто благословення від Папи Римського та найвищу нагороду Ватикану - золоту папську медаль. Так, можливо, він губиться у строкатій низці козацьких отаманів, чийми іменами так багата наша історія, проте навіть на тлі

цих далеко не боязких людей Сулима виглядає справжнім героєм, а його подвиги могли б стати сюжетом для десятка пригодницьких романів і кінофільмів. Дворянин, який зробив прекрасну військову кар'єру в польській армії, але все кинув і пішов на Запорізьку Січ, де став одним з бойових побратимів кошового гетьмана Петра Сагайдачного, з яким брав Кафу, ходив на Царгород здобувши повагу та визнання. Під час одного з походів потрапив у турецький полон, 15 років провів на галерах, підняв повстання рабів, захопив і викрав бойовий корабель, що прямував в завойовницький похід до Італії. Саме туди і привів Сулима полонених турків, моментально ставши для італійців національним героєм. За 12 років до Хмельницького він піднімає повстання проти поляків, ставши єдиним козацьким отаманом, якому вдалося штурмом взяти побудовану за останнім словом фортифікаційного мистецтва польську фортецю Кодак, що вважалася до того моменту практично неприступною. Нажаль, його доля закінчилася трагічно - зражений козацькою старшиною і страчений у Варшаві - його тіло четвертували і розвісили на міських стінах Варшави.[4]

Отже, утворення козацького суспільного класу тісно пов'язане з відродженням української державності. Демократичні принципи громадських відносин, розвинені у козацькій громаді, широко поширювалися на територіях, що опинилися під впливом повстань наприкінці XVI - у першій половині XVII століть. В цьому контексті козацтво перехопило ініціативу щодо формування державницьких структур від представників княжих родів і шляхти. Однак, відігравши важливу роль у національно-визвольному русі, козацтво сприяло еволюції політичних поглядів українського народу. Прагнення до отримання автономії всередині Речі Посполитої переросло в ідею відновлення власної держави, що було здійснено в ході Національно-визвольної війни.

Козацтво залишило багатий слід в українській культурі. Мова, пісні, танці, одяг та символіка стали важливими елементами національної культури, сприяли формуванню національної ідентичності серед українського народу.

Спадок козацтва і дух боротьби за свободу і справедливість залишаються актуальними для сучасної України, особливо в умовах геополітичних викликів і утримання незалежності.

Література:

1. Витоки козацтва: перші згадки та теорії походження URL: <https://armyinform.com.ua/2021/10/24/vytoky-kozactva-pershi-zgadky-ta-teoriyi-pohodzhennya/> (дата звернення: 13.10.2023)
2. Крижна В. Виникнення українського козацтва. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/history/material/navmat/tema_3/lekcia.html#01 (дата звернення: 14.10.2023)
3. Чорноморченко Е. (Не) носили шаровари і (не) пили горілку: факт-чекінг тверджень про козаків. URL: <https://platform.man.gov.ua/media/0cc90c56-cc35-4ad3-a52c-536aae93f1c9> (дата звернення: 11.10.2023)
4. Козак Р. Іван Сулима - маловідомий герої української історії. URL: https://kozaku.in.ua/vidomi_kozaku/130-yvan-sulima-malovydomiy-geroy-ukrayinskoyi-ystoryyi.html (дата звернення: 13.10.2023)

РЕПЯШНИК В.
ЗДОБУВА ОСВІТИ 2 КУРСУ ГРУПИ 221/90П
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
ВИСОЦЬКА В.М.
ВСП «ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КРИВОРІЗЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

«БРАТСЬКИЙ СОЮЗ» ЧИ УГОДА З ДИЯВОЛОМ

369 років тому, у ці дні, у Переяславі, представники українського козацтва на чолі з Богданом Хмельницьким уклали з послами Московського царя Олексія Романова воєнно-політичний союз між Гетьманщиною та Московським царством. Пізніше в російській та радянській історіографії цю подію прозвали «возз'єднанням з Росією». Але сучасні українські історики це визначення ставлять під сумнів.

Деякі історики розглядають переяславський договір 1654 року (також відомий як Березневі статті) як угоду, що поклала початок російській окупації України, яка фактично закінчилася лише у 1991 році з розпадом СРСР. [1, с.71].

Усі дані, яки ми маємо, з'являлися і з'являються у різних обставинах: від сучасників чи науковців різного часу. Існує близько десяти визначень, що ж це тоді було. [3,с.71].

Що змусило козаків піти на союз із Московією, який врешті призвів до втрати Україною незалежності на століття?

Гетьманщина вела війну з Річчю Посполитою 5 років. За п'ять років Б . Хмельницькому не вдалося кардинальним чином переломити ситуацію. Прохання до різних православних володарів і до турецького султана не мали позитивного відгуку. Лише восени 1653 року за рішенням земського собору Московією було прийнято рішення про послання в Україну великої делегації. Вона їхала до Переяслава майже три місяці й не мала ніяких інструкцій, яким чином вести переговори з людьми, які не були зрозумілі для Московії.

Причина була одна – неспроможність Війська запорозького самостійно справитися з Річчю Посполитою для об'єднання усіх українських етнічних земель у єдину державу. Це спонукало Богдана Хмельницького звертатися до московського царя. Але з якими намірами їхали ці делегації до Переяслава, є різні версії. Козаки шукали військової підтримки для продовження боротьби.

Попри те, що угода перш за все була потрібна саме Хмельницькому, щоб отримати союзника у війні з Польщею, Москва теж чудово розуміла свої вгоди від можливості протекторату над Українськими землями. Гетьманщина знаходилася в самому центрі Європи і була багатою на чорноземі. Після Тридцятилітньої війни у Європі значно зріс попит на зерно, тому українські території були особливо цінними.

Окрім чисто економічної вигоди московські царі не забували і про так звану політику «збирання земель», започатковану ще Іваном III у 15 столітті. Ця політика являла собою геополітичну доктрину відповідно до якої московські царі зобов'язані зібрати під своїм управлінням всі землі, що колись були частиною Київської Русі.

На додачу до цього, цар, як і кримський хан, не бажав бачити біля своїх кордонів сильну незалежну державу. Більше того, Москва боялася перспективи союзу Гетьманщини зі своїм смертельним ворогом – Османською Імперією. [1,с.73].

Переговори між українським та московськими урядами велися майже від самого початку повстання. Богдан Хмельницький надсилав численні листи московському цареві, у яких намагався переконати його в необхідності військового союзу.

Врешті-решт, у 1653 році на земському соборі в Москві було прийнято остаточне рішення: узяти Гетьманщину під протекторат Московії. Для того, щоб закріпити україно-московський союз до Переяслава виїхала царська делегація, яка мала б прийняти від керівників козацтва присягу на вірність цареві. Березневі статті.

У джерелах пишуть, що «багатогадинні перемовини, що їх проводили представники старшини, які залишили боярина Бутурліна в церкві, нарешті завершилися, і гетьман України Богдан Хмельницький таки погодився взяти на віру бояринову заяву виголошену двічі, що «царське слово перемінним не буває», витлумачивши її як рівнозначну присязі царя Олексія Михайловича». Мені нагадало Мінські перемовини, коли дуже багато часу український президент намагався протиснути вигідні Україні умови, але потім погодився на ті, які пропонувала інша сторона. [3,с.74]. Є щось подібне?

Переяславська рада (1654 р.) – загальна військова рада, скликана гетьманом Б. Хмельницьким у м. Переяславі (нині Переяслав-Хмельницький) для вирішення питання про взаємовідносини між Україною та Московською державою. В ході переговорів між гетьманським урядом та Москвою українська сторона постійно добивалася від царя підтвердження прав та привілеїв Запорізького Війська, української шляхти, православного духовенства та міст. У відповідь царські послани запевняли гетьмана Б. Хмельницького та старшину, що всі права та порядки, які існували в Україні, будуть збережені. Однак вже в процесі безпосередньої підготовки та в ході Переяславської ради виникли непорозуміння між обома сторонами. Так, зокрема, московський посол, боярин В. Бутурлін, відмовився від будь-яких зобов'язань на користь України, у тому числі і від складення присяги від імені царя, про гарантування прав і привілеїв козацтва, шляхти, духовенства та міщан України. Такий хід подій стурбував Б. Хмельницького та старшину, які вирішили добитися письмового підтвердження своїх прав. З цією метою було розроблено вимоги до царя, що склалися з 23 пунктів, або статей, так звані «Березневі статті» або ще «Просительні статті». У статтях були питання не тільки про військо, але й про церкву. [1,с.72].

Ні оригіналу, ні копій Березневих статей не збереглося. Вони відтворені на засадах детального дослідження тих прохань, які дійшли до нас в переказах, копіях. Звичайно, в електронному середовищі їх можна знайти. Але ці статті є своєрідним результатом опрацювання матеріалу, поданого з козацького боку.

“Возз’єднання України з Росією”

Це термін дуже політизований і до історичної науки не має жодного відношення. У статтях Україні гарантувалося збереження автономії, а про приєднання до Московії у «Березневих статтях» взагалі не йшлося.

Цей договір був укладений в умовах важкої для України геополітичної ситуації та війни з Річчю Посполитою. Однак усього через два роки після підписання Березневих статей Московія уклала з Польщею сепаратне «Віленське перемир’я» до підготовки умов якого представників козацтва навіть не було допущено. Росія цим фактично порушила договір з Україною.

Серед істориків є певна дискусія чим були Березневі статті — військовим союзом між двома державами Україною та Московією чи договором, який регламентував широку автономію Гетьманщини у складі Московської Держави [3,с.76]. Проте, серед 11 пунктів Березневих статей нема жодного, в якому би йшлося про приєднання України до Московії чи їх возз’єднання. Цей факт, а також право на самовизначення України, були визнані світовою спільнотою напередодні підписання мирного договору у Бресті 9 лютого 1918 року. Тому наступні «урочисті скасування» рішення Переяславської ради про злуку Гетьманщини й Московського царства, що відбулися 15 липня 1919 року і 21 червня 1992-го були лише символічними актами, та жодного юридичного значення не мали. [4,с.99].

Але чергова, тепер уже радянська окупація України, дещо відтермінувала процес позбавлення від російської залежності. 300-річчя так званої Переяславської ради радянська влада відзначала у 1954 році настільки широко, що «повернула» Україні Кримський півострів, перейменовувала міста, ставила пам’ятники, випускала поштові марки і листівки, проводила масові заходи, вручала відзнаки, випускала посуд, канцелярські товари, набори інструментів і навіть спідню білизну зі святковим логотипом. Саме радянська влада навчила українців нового «переяславського міфу», настільки добре, що вже за незалежної України у 1990-х – на початку 2000-х років понад 60% українців схвалювали факт про «об’єднання України і Росії» у 1654 році.

Переяславська рада 1654 року в історії України – це одна з найбільш заполітизованих подій, яку Росія досі використовує, як спосіб знищити українську державність. Перші фальсифікації з обмеженням переяславських угод з’явилися вже 1659 року, через п’ять років після самої ради. Й упродовж століття ці обмеження лише розросталися. Навколо цієї теми й нині багато «білих плям», навіть попри те, що основні переяславські міфи спростували російські ж історики ще в XIX столітті.

Цієї темою спекулюють всі й завжди: від політиків і до науковців. Натомість пересічні українці знають про події Переяславської ради переважно за

версією країни-окупанта, яка переконує, що мета всього життя Хмельницького – возз'єднати Україну з Москвою.

Кажучи сучасною мовою, Москва вже у XVII столітті намагалася нав'язати «руський мир» в Україні. У той час вона це зробила, зокрема й шляхом фальсифікації Березневих статей. Нікчемну вартість договорів з Росією на сучасному етапі ми побачили 2014 року, коли вона шляхом війни порушила суверенітет і територіальну цілісність нашої держави.

Російсько-українська війна 24 лютого 2022 року – розвіяла остаточні уявлення про братерські наміри Росії і в котре, показала справжнє обличчя нашого «сусіда» . І Переяславська рада сьогодні, сприймається вже зовсім по-іншому. Адже союз із Росією для України стало початком фатального шляху в нікуди. Тому сучасні світові та українські політики, які заявляють про переговори з Росією, повинні мати на увазі, що Росія своїх договорів не дотримується, надто у відносинах із Україною, і намагається обмежити їхнє виконання. Переяславська рада 1654 року – це дуже добрий приклад для цього в історії, а історія – це вчителька життя.

Література

1. Грабовський С. Переяславська Рада: міф і його відлуння // Сучасність – 2004. – № 1. – С. 68–78.
2. Грушевський М. Історія України-Руси, т. 8., 1995.
3. Мицик Ю. А. З досліджень історії Переяславської Ради 1654 р. // УІЖ. – 2003. – № 6. – С. 93–110; 2004. – № 1. – С. 72–80.
4. Юсова Н. М., Юсов С. Л. Проблема „приєднання" України до Росії в оцінці істориків УРСР кінця 30-х - першої половини 40-х рр. // УІЖ. – 2004. – № 5. – С. 96–121

АВЕТЕСЯН Р.
ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ
2 КУРСУ ГРУПИ 3027
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
КОВАЛЕНКО О.Ф.
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

СТАНОВЛЕННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ ПОЗИЦІЇ Н.І. МАХНА В ДОБУ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЯ 1917-1921 РОКІВ.

Махновський рух активно впливав на перебіг Української революції, зокрема, у південноукраїнському регіоні. Лівобережна частина Південної України перебувала під значним впливом махновців, які боролися за контроль над територією з представниками інших політичних сил, у тому числі тих, що представляли український національний рух.

У контексті цього заслуговує особливої уваги ставлення махновського середовища до майбутнього Південної України. Історія махновського руху, який регіонально був пов'язаний з Півднем України, не була обділена увагою українських істориків.

Свою революційну діяльність Махно почав у 1905 – 1906 роках, сприяв українським соціал-демократам із «Спілки» – поширювавши їхню літературу та листівки. Однак для нього – цього було мало, він прагнув чогось більшого... Тому вже в 1906 році – він став членом анархістської організації «Спілка бідних хліборобів», що діяла на Катеринославщині.

Анархісти вважали, що гроші, захоплені під час експропріації – необхідні для революції. З 1911 по 1917 роки – Нестор був ув'язнений у Бутирській в'язниці в місті Москва. Зокрема, під час відбування ув'язнення у Бутирській каторжній в'язниці, Махно згадував, що 1916 р. «ми українці (тут – політичні в'язні з України – В.М.), почали мріяти про повернення в нашу країну (sic) у найближчому майбутньому». Отже, Україна сприймалася як своя власна країна, на відміну від решти територій імперії, які, вочевидь, вважалися «чужими» (принаймні, «іншими», «не нашими»). [5, с. 21]

Після Лютневої революції 1917 року, Махно повернувся на Катеринославщину, де розгорнув широку політичну та військову діяльність. Він: став одним із ініціаторів заснування «Селянської Спілки»; очолював місцеву раду робітничих і селянських депутатів та профспілку деревообробників та металістів.

Після жовтневого перевороту 1917 р. на Південь України претендували дві держави – Радянська Росія й Українська Народна Республіка. Анархо-комуністу Н. Махну доводилося вибирати між більшовицьким Раднаркомом Росії та Українською Центральною Радою. Йому здавалося, що більшовики з їхньою

комуністичною ідеологією – природні союзники анархістів, революціонери, з якими буде легко домовитися. Саме тому Н. Махно з осені 1917 р. діяв цілком узгоджено з ними, допомагаючи їм своїми збройними загонами встановити контроль над Приазов'ям, а навесні 1918 р. разом із більшовиками протистояти об'єднаному наступу військ УНР і Німеччини. [4, с. 97]

До Української Центральної Ради, Нестор, ставився вкрай негативно. Він вважав їх неначе, як контрреволюційною владою. Він називав прихильників Центральної Ради: класовими ворогами, шовіністами та «...ворогами братнього єднання українського народу з російським...». Махно називав «гайдамашною» військові підрозділи Центральної Ради. Н. Махно був переконаний, що саме політика Центральної Ради призвела до краху його анархокомуністичних починань. [6, с. 196-200]

Наступ німецько-австро-угорських військ у березні 1918 року – примусив Нестора виїхати з України. Деякий час він перебував у містах Дону, і навіть у Москві. Коли настав час, Нестор повертався додому поїздами, маскуючись під солдата. По поверненню до села, він дізнався, що хату його матері – спалили гетьманці, а його старшого брата, інваліда, учасника Першої світової війни – розстріляли, тому що вважали, що він приймав участь у боротьбі проти режиму Павла Скоропадського. Вже на рідній землі, він організував повстанський загін під назвою «Чорна гвардія», і відновив боротьбу проти військ «Центральних Держав» та гетьманату Скоропадського.

Водночас Н. Махно також дорікав більшовикам за Брестський мир, за яким вони віддали кайзерові Вільгельму II та імператору Карлу беззаперечне право катів «розпоряджатися цілою революційною країною – Україною, приборкувати її революційне, трудове населення, аби вони не направляли цих сил (600 тис. експедиційного корпусу) проти них, більшовицької влади, на Північ і взагалі в Росію» [5, с. 24]

У середині грудня 1918 року Махно мав переговори вже з керівництвом Директорії УНР, але його ставлення до Директорії було, неначе-як до спадкоємиці Центральної Ради, котра запросила в Україну австро-німецьких загарбників. Того ж місяця повстанські загоны Махна вибили петлюрівців з Катеринослава і зайняли місто, проте 31 грудня 1918 року частини Армії УНР під командуванням Самокиша зуміли повернути місто, а махновці відступили. [6, с. 196-200]

З початку січня 1919 року Махно розпочав боротьбу проти денікінців, військ Директорії та Антанти. Відповідно до домовленості з більшовиками, повстанська армія формально увійшла до складу Української радянської армії і згодом одержала назву «третья бригада Першої Задніпровської дивізії». Махно отримав звання комбрига Червоної армії.

Але надії на співпрацю з більшовиками почали розвіюватися, коли в 1919 р. вони встановили свої порядки в Південній Україні. Махновці зустрілися з відверто ворожим ставленням до себе. Виявилось, що російські більшовики не визнають анархо-комунізму і обстоюють засади жорсткого державного централізму. Ця обставина привела до розриву союзу між ними. Під час запеклої

збройної боротьби з білогвардійцями і більшовиками в 1919–1921 рр. антагонізм махновців щодо українських державників слабшав, іноді поступався місцем нейтралітету й навіть тимчасовим альянсам. Однак причини цього коренилися не лише в політичній кон'юктурі. Певну роль відігравали національний склад учасників махновського руху та традиції степової волелюбності, пов'язані з козацьким минулим регіону. [4, с. 93]

Історики, серед усього іншого, помітили і схильність махновців до певного територіального обособлення. Одразу після провалу корніловського заколоту махновці установили в межах підконтрольної території свою автономію. На початку травня 1919 р. махновське керівництво прийняло рішення: —Доручити ВРР почати переговори з питання повної автономії Маріупольського, Бердянського, Мелітопольського, Олександрівського, Павлоградського і Бахмутського повітів. [1, с.235-236].

31 травня 1919 р., коли відносини між махновцями і більшовиками стали на грань розриву і було оголошено про скликання 15 червня екстреного з'їзду Гуляйпільського округу, начальник махновського штабу В. Білаш мав розмову з групою анархістів і есерів. Йшлося, зокрема, про майбутнє махновської території та взаємини з радянським урядом України. [1, с.372].

Події 1917–1921 рр. на території України махновцями часто трактувались як —Українська революція». Якщо першу книгу своїх мемуарів Н. Махно назвав —Русская революция на Украине», то третя вийшла під назвою —Украинская революция». На початку своїх спогадів Н. Махно писав: —Про одне лише доводиться пожалкувати мені, випускаючи цей нарис у світ: це – що він виходить не в Україні і не українською мовою. Культурно український народ крок за кроком йде до повного визначення своєї індивідуальної самобутності і це було б важливо. Але в тому, що я не можу видати своїх нотаток на мові свого народу, провина не моя, а тих умов, в яких я знаходжусь. [4, с. 479]

Український державницький і анархо-махновський рухи, розвиваючись паралельно, перебували в стані відкритої чи прихованої конфронтації, вбачаючи один в одному насамперед ідеологічних конкурентів в оволодінні українськими масами. Однак життя підштовхувало їх до пошуків взаєморозуміння. [7, с. 89]

Після останнього розриву з більшовиками восени 1920 р. Н. Махно переживав гостру світоглядну кризу. —Мабуть, сила його опозиційності щодо українського націоналізму, – зазначає Ф. Сисин, – зменшилася перед загрозою, яка постала в особі значніших ворогів. Тріумф російських сил на Україні (як більшовиків, так і білих) та зростання самоусвідомлення місцевого населення як українського народу, могло спонукати Махна думати по-українськи. [4, с. 294]

Отже повторимо, якби військовий та політичний потенціал махновського руху був поставлений на службу справі Української революції, це б змогло змінити хід української історії. Однак об'єднання двох сил не відбулося. Це призвело до трагічних наслідків для української історії. В результаті обидві сили були розгромлені радянськими військами поодиноці

Врешті-решт, це стало одним з найважливіших факторів поразки Української революції. Разом з тим, політична еволюція Н. Махна і очолюваного ним руху –

від неприйняття української національної ідеї до готовності діяти узгоджено з її прихильниками, засвідчила про здатність націотворчого начала підпорядковувати своїм історичним завданням ще одну течію принципів противників самостійності України – анархо-комуністів. Махно не став українським націоналістом, він став українським анархістом.

Література:

1. Белаш А.В. Дороги Нестора Махно: Историческое повествование / А.В. Белаш, В.Ф. Белаш. – К.: РВЦ —Прозал, 1993. – 592 с
2. Верстюк В.Ф. Махновщина: Селянський повстанський рух на Україні (1918–1921) / В.Ф. Верстюк. – К.: Наукова думка, 1991. – 368 с
3. Волковинський В. Н.Махно – звивисті стежки політичного авантюриста / В. Волковинський // Український історичний журнал. – 1989. – № 7, 9–11; 1990. – № 2, 4–9, 12
4. Г. Ф. Турченко МАХНОВСЬКИЙ РУХ І УКРАЇНСЬКА ІДЕЯ // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2017, вип. 48. – с. 92-97
5. Масненко, В. В. (2019). НЕСТОР МАХНО Й УКРАЇНА: ДО ПРОБЛЕМИ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ «СЕЛЯНСЬКОГО БАТЬКА». // Український селянин: зб. наук. праць / За ред. С.В. Корновенка. –Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,2019. – Вип. 21. – 158 с.
6. Махно Н. Воспоминания / Н. Махно. – Париж, 1929 (Харьков: —Скорпион, 1998). – Кн. 1: Русская революция на Украине (от марта 1917 г. по апрель 1918 г.)
7. Чоп В.М. Українське питання в ідеології махновського руху / В.М. Чоп // Історичний феномен Гуляйполя. Політична і військова діяльність Нестора Махна. Матеріали науково-практичної конференції. (Запоріжжя – Гуляйполе, 12–13 листопада 1998 р.) Частина перша. – Запоріжжя: Просвіта, 1998. – С. 83–99.

ГОРБЕЙ КИРИЛО,
ПОЗНЯКОВ ВЛАДИСЛАВ,
КОНОНОВ МИХАЙЛО
ЗДОБУВАЧКА ОСВІТИ
ГРУПИ ЕЕ-23-1/9
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
КУЦЕНКО С.В.
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ»

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО УКРАЇНСЬКИХ КОЗАКІВ

Українські козаки – славетні лицарі, мужні воїни. Вони залишили вагомий слід в нашій історії, з ними пов'язано і багато цікавих легенд, переказів. Також козаки славилися своїми шароварами, вмінням вправно їздити на конях та співати козацьких пісень.

Окрім зброї, сили і вміння гарно битися, козаки мали ще одну значну перевагу – кмітливість та хитрість. Практично завжди їм вдавалось непомітно підкрастися до ворога та застати його зненацька. Звичайно, це додавало шансів здобути перемогу.

Згадаймо і про оригінальний човен (чайка), який козаки використовували для військових походів. Як би дивно це не звучало, але його можна назвати «прабатьком» сучасних підводних човнів. Він складався з двох днищ, між якими розміщували вантаж, аби занурити судно у воду. Так козаки непомітно підпливали до ворогів. Перед початком наступу вантаж викидався, а судно раптово піднімалось на поверхню. Звичайно, це ставало несподіванкою для противника, адже ніхто не очікував, що запорозьке військо може з'явитись з морських глибин. Для такого ж діла використовувались перевернуті чайки – славнозвісні човни козаків, котрі не боялись ні штормів, ні ворожих військових кораблів. Їх часто перевертали догори дном, аби непомітно підкрастися до ворога.

Закони на Січі були досить жорстокими. За крадіжку чи вбивство одного з побратимів, козак не те що платив життям, а робив це в доволі жорстокій формі: його могли поховати живцем разом з небіжчиком, або бити кийками, що часто закінчувалось фатально. Так, можна сказати, що це не гуманно, зате дисципліна була відмінна.

Українське військо періоду козаччини
Могутність війська за княжих часів була зумовлена в першу чергу його зв'язком з державою. Татарська навала у XIII - XIV ст. призвела до занепаду української держави і її війська. Землі України потрапляли під литовські, польські, угорські, молдавські прапори.

XV-XVIII ст. в історії України - це період козаччини. Основною причиною зародження козацтва була небезпека з боку орд кочівників, які грабували, нищили, брали у полон український люд. У цей час визріває національна свідомість народу, міцніє його бажання здобути свободу і незалежність.

Слово "козак" тлумачать по-різному. За однією з версій, це слово - турецького походження, означає "вільна, відважна, войовнича людина".

Козаками ставали вихідці з прикордонних замків і містечок, які йшли в степи, ловили звірів, билися з татарами. Спочатку вони не мали ніякої військової організації, а збирались у ватаги по кілька десятків чоловік, обирали отаманів з числа тих, хто мав военний досвід. Зброя їх була простою: луки, списи, сокири, шаблі, примітивні рушниці. Такі козацькі ватаги діяли в степах незалежно одна від одної, зрідка об'єднуючись для спільної боротьби, їхньою тактикою була локальна війна, а метою - здобич.

Лише у першій половині XVI ст. козаки освоїли простори нижче Дніпрових порогів - так званий Низ, або Запоріжжя, і почали будувати козацькі укріплення - січі (від слова "сікти"), У 1553 р. волинський князь Д. Вишневецький (?-1563) зібрав першу ватагу козаків (понад 300 чоловік), озброїв їх і пішов за Дніпрові пороги. На островах козаки знаходили для себе захист від татар, полювали, ловили рибу. Завзята боротьба козаків з татарами принесла Україні славу.

У 1568 р, польський король Сигізмунд Август (1520-1572) найняв козаків на організовану військову службу для захисту земель Польщі від кочівників. Утворилося реєстрове козацьке військо; козаки отримували платню, мали однаковий одяг, зброю, вправлялись у військовій майстерності. За реєстровими козаками залишалися права на волю.

На зразок організації реєстрових козаків почала перетворюватися решта козацького війська. Козаки поділялися на "зимівників", які зимували і постійно проживали в Січі, та паланкових козаків, які мешкали у поселеннях поза межами Січі, а для бойових походів чи боїв приходили до війська. Порівняно з простим людом козаки мали цілий ряд привілеїв: вибори військової старшини (командирів), звільнення від податків, власний незалежний суд, безкоштовне утримання під час походів, право полювати і ловити рибу на Низу та ін.

Література:

1. Артюх В. Що таке історична пам'ять? URL: <https://history.sumy.ua/theoryofhistory/8847shchotakeistorychnapamiat.html> (дата звернення 19.10.2021 р.)
2. Музей для збереження історичної пам'яті. URL: <http://knukim.edu.ua/kulturniydialog-v-amerikanskomu-domi-2/> (дата звернення 20.10.2021 р.)
3. Науково-дослідний інститут козацтва. URL: http://history.org.ua/?termin=Naukovo_tsentr (дата звернення 20.10.2021 р.)

Перелік посилань:

1. Цікаві факти про українських козаків
<https://gymnasia31.sk.ua/novynu/цiкаві-факти-про-українських-козаків.html>
2. Українське військо періоду козачини
<https://uahistory.co/pidruchniki/garasimiv-national-defense-bases-medical-knowledge-boys-10-class-2018/6.php>

ЮЩЕНКО С., ГОЛОВЕНКО Д.
ЗДОБУВАЧІ ОСВІТИ І КУРСУ ГРУПИ ЕЕ-23 1/9
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
КОЧ О.Д.
ВІДОКРЕМЛЕНЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ»

ВІЙСЬКОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Україна, з її багатою історією, завжди знаходилася в епіцентрі військових подій, вона зазнавала спустошливих нападів та завоювань, і це вплинуло на її долю. Тому тема чужоземного рабства і боротьби за незалежність стала головною в її історії.

Історія українського війська сягає того часу, коли наші предки вперше були змушені взяти до рук зброю, щоб захистити життя і свободу свого народу. Значного рівня досягло військово мистецтво в період Київської держави. Наші предки дали гідну відсіч ворогу і залишили пам'ять у середньовічній історії як хоробрі воїни.

Військова історія України має важливе значення в формуванні національної самосвідомості та духовності народу, вона багатоаспектна і багатопланова, охоплює періоди від давньоруських князівств і Козацької Речі Посполитої до сучасних подій.

Основні періоди історії Українського війська:

Давні часи:

- Давньоруська держава (VII-XIII століття): У цей період на території сучасної України формувалися давньоруські князівства, такі як Київське та Галицько-Волинське. Київська Русь була однією з найсильніших і найвпливовіших держав в Європі. У цей час відбувалися важливі події, такі як хрещення Русі Київської в 988 році, яке внесло християнство в культуру.

Військова організація: Київська Русь мала розвинену військову організацію, зокрема, вона запровадила обов'язкову військову службу громадян, що сприяло обороноздатності держави.

Оборони Києва: Київ, як столиця Київської Русі, часто ставав об'єктом нападів і облоги. Великі битви та оборонні операції мали місце в історії міста.

Роль релігії: Християнство греко-візантійського обряду стало основною релігією Київської Русі, і церква мала важливу роль у моральному підтриманні воїнів та участі в релігійних обрядах перед військовими подіями.

Вплив міжнародних справ: Київська Русь підтримувала зв'язки та військові союзи з сусідніми країнами та імперіями, що вплинуло на її військові та зовнішні справи. [1]

Козацька епоха:

- Запорізькі козаки (XV-XVIII століття): Козаки грали важливу роль у військовій історії України. були суспільно-політичним рухом та військовою

кастою, яка здобула свободу та автономію на території сучасної України. Основною їхньою базою була Запорізька Січ, розташована на островах Дніпра.

Дмитро Байда-Вишневецький – перший козацький лицар, визначний полководець та український гетьман на початку 1550-х років згуртував навколо себе козаків, заснував фортецю на острові Мала Хортиця і поклав початок Запорізькій Січі.

Козаки були відомі своєю військовою майстерністю і були ключовими учасниками багатьох війн і конфліктів, включаючи повстання проти польської та турецької імперій. Їх слава відома в усьому світі.

Запорізькі козаки були силою, яка захищала права та незалежність України від іноземних загарбників. Зокрема, Запорізька Січ була центром козацької діяльності та боротьби проти різних іноземних окупантів, включаючи турків, польські та російські війська. Українські козаки об'єднувалися в братства, які боролися за свої права та волю. [2]

Новий час:

- Розділення України (XVIII століття): У XVIII столітті Україна була поділена між Російською, Австро-Угорською та Польською імперіями через Лісабонський договір 1667 року. Цей поділ спричинив численні конфлікти, які відіграли важливу роль у формуванні національної ідентичності та боротьбі за права українського народу.

XX століття:

- Світові війни (1914-1918, 1917-1921 та 1939-1945 роки): Перша та Друга світові війни стали жорстокими конфліктами на території України, яка втратила багато людей та ресурсів. Це призвело до руйнувань, голоду та багатьох жертв серед цивільного населення. Україна була поділена на кілька частин та втратила свою незалежність, після того, як більшість її територій стала під впливом Радянської Росії та Польщі, ці події сильно вплинули на історію країни.

Особливе місце в військовій історії України займає перше у XX столітті українське регулярне військове формування - легіон Українських Січових Стрільців (УСС), який був заснований у серпні 1914 року за рішенням Головної Ради України. Легіон брав активну участь в боях за УНР, завдяки січовому стрілецтву була створена Галицька армія. [3]

Сучасність:

- Незалежність України (з 1991 року): Україна оголосила свою незалежність від Радянського Союзу в 1991 році. Ця подія відкрила новий етап в історії України, який був супроводжений важливими змінами у політичному, економічному та культурному житті країни. Україна стала незалежною суверенною державою, і це було початком нової епохи в її історії. Цей період був складним, оскільки країна стала будувати власну державність, реформувати господарство та створювати нову армію, він включає численні виклики та конфлікти, такі як Кримська анексія Росією та війна на сході України.

Після прийняття у 1999 році Верховною Радою України Закону „Про участь України в міжнародних миротворчих операціях”, суттєво спростився механізм участі українського військового контингенту в миротворчих місіях під егідою

ООН. До 2016 року Україна взяла участь у понад 30 міжнародних миротворчих операціях.

- Антиукраїнська «гібридна» війна. Першим об'єктом збройної агресії РФ проти України стала АР Крим. Операція з окупації Кримського півострова почалася 20 лютого 2014 року, коли було зафіксовано перші випадки порушення Збройними силами РФ, всупереч міжнародно-правовим зобов'язанням, порядку перетину кордону Української держави через Керченську протоку. У лютому 2014 року півострів Крим окупували російські війська.

13 квітня 2014 року, Рада нацбезпеки та оборони розпочинає широкомасштабну антитерористичну операцію із залученням Збройних Сил України. 14 квітня 2014 р. розпочалася війна на Сході України. Пізніше це все переросло у повномасштабне вторгнення росії на територію України. 24 лютого 2022 року, близько 5 години ранку Україна прокинулася від гуркоту російських артилерійських снарядів, які падали на українську землю, руйнуючи будинки, вбиваючи людей...

На захист України по сигналу «ТРИВОГА», встали усі військові формування нашої держави, осторонь не залишилися і звичайні люди найрізноманітніших професій. Цивільне населення, як чоловіки, так і жінки почали вступати до лав тероборони, оббивати пороги військкоматів, аби вступити до лав Збройних Сил України, щоб захистити нашу державу від рашистської погані. Усі громадяни нашої держави об'єдналися, заради захисту нашої Батьківщини.

У цей складний період українські військовослужбовці продемонстрували всьому світу зразки витримки, стійкості та мужності. Сучасні українські воїни гідно продовжують традицію своїх пращурів, які віками боронили рідну землю, відстоюють свою незалежність. Кожен хто став на захист України – Герой!

Історія українського війська свідчить, що при всіх більш або менш сприятливих умовах українці намагалися брати в руки зброю, творити власні військові формування з глибоким переконанням, що тільки власні збройні сили можуть стати фундаментом національної незалежності нації і самої держави. Вивчаючи українську військову історію, не можна забувати і про елемент масового народного руху, який відіграв важливу роль у складних історичних процесах. [4]

Література:

1. Історія українського війська. URL: <https://cutt.ly/ywWWD6Lo> (дата звернення 17.10.2023 р.)
2. Воєнна історія України. URL: <https://cutt.ly/rwWWDD5G> (дата звернення 18.10.2023 р.)
3. Болсуновський Л.І. Воєнна історія. Навчальний посібник частина 1. URL: <https://cutt.ly/1wWWFjzi> (дата звернення 19.10.2023 р.)
4. Армія і народ у військовій історії України. URL: <http://surl.li/mkpuo> (дата звернення 21.10.2023 р.)

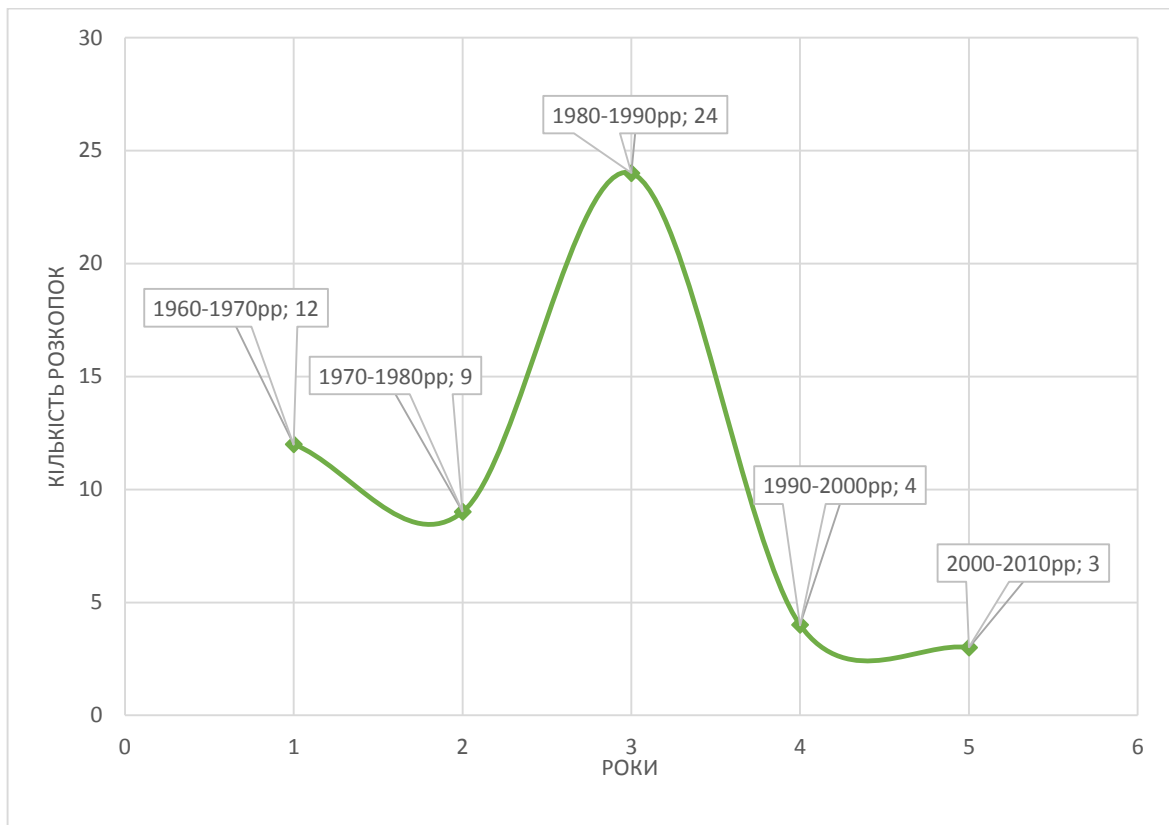
КОЛОМОЄЦЬ П., РУЧКА Т., НОВОХАТСЬКИЙ Б.
ЗДОБУВАЧІ ОСВІТИ 5-6 КУРСІВ ГРУПП 125, 325, 335
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
ТИХОСТУП В.В.
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО
АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

СКАРБИ КУРГАНІВ КРИВОРІЗЖЯ ТА ЇХ ЕКОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Метою даного дослідження є поглиблення історичних знань краєзнавства Криворіжжя з екологічного погляду. Історичний нарис рідного краю лежить ще в період кам'яного віку – це час появи первісних людей на території сучасного Криворіжжя, зафіксований істориками. Про це свідчать гостроконечник, знайдений при розкопках у селі Родіонівка, сокири, виявлені в міжріччях Саксагані та Інгульця. Більш розвиненими були племена так званої катакомбної культури, які з'явилися на території Криворіжжя у першій половині II тисячоліття до н.е. У VII–IV ст. до н.е. на Криворіжжі панують скіфи-кочівники. Окрім скотарства, скіфи займаються чорною металургією, про що свідчать залишки плавильних печей у балках Дубовій і Ковальській, які знайшов Олександр Поль у другій половині XIX століття.

Увагу наших дослідників привернули кургани, яких дуже багато в нашій місцевості. Курган — це насип над стародавньою могилою, високий земляний, рідше кам'яний. Є різновидом поховальних пам'ятників, має форму земляного насипу, ізольоване округле підвищення, розташоване на рівнині з різко вираженою подошовною лінією, має штучне походження. Чим більше пагорб, тим більше заслуг і слави в похованого. За своїми масштабами будівництво могил перевершило багато видів підземних споруд, охопивши десятки різних народів і кілька історичних епох.[1]. Саме ці земляні насипи, з точки зору екологів, серед степової зони Криворіжжя, є різноманіттю ландшафтів, які створені в різний історичний період. В ботаніко-географічному відношенні район Кривбасу Є.М. Лавренко відносить до Євроазіатської степової області різнотравно-типчаково-ковилових степів. Фітоекологічні комплекси – балки, кургани, відвали з усіма їхніми геоморфологічними елементами. Своєрідними острівцями і залишками степової рослинності в докільях Кривбасу являються степові кургани. Структурна їх тотожність з балочними фітоценозами найбільше проявляється в ярусній будові і ритміці їх розвитку. Типовими рослинами першого ярусу утворюють окремі рослини: пижмо звичайне (*Tanacetum vulgare*), волошка східна (*Centaurea orientalis*). Другий ярус утворений переважно злаками – пирієм повзучим (*Elymus repens*), рідше тонконогом вузьколистим (*Poa angustifolia*) та різнотрав'ям: деревієм звичайним (*Achillea millefolium*), полином

австрійським (*Artemisia austriaca*). Третій ярус: костриця овеча (*Festuca ovina*), костриця гладенька (*Festuca sulcata*) [6].

Діаграма 1. - Інтенсивність розкопок курганів за весь час

Нами проаналізована інтенсивність досліджень курганів на Криворіжжі в період ХХ століття (Діаг. 1. - Інтенсивність розкопок курганів за весь час), зокрема, Людмила Петрівна Крилова-Єлінова влітку-восени 1964 р. провела археологічні розкопки на Криворіжжі, які стали першими на цій території після Великої Вітчизняної війни. Ці розкопки пов'язані з забудовою інфраструктури міста, а саме, з будовою техногенних ландшафтів: будова та планування кар'єрів, шахт, відвалів, тощо. В результаті польового сезону 1964 р. було досліджено 20 курганів в околицях селища Рахманівка, в тому числі і «Гостра Могила» висотою 7 м, в яких виявлено 30 поховань епохи бронзи-раннього заліза. Судячи зі звіту кургани № 2 (висота 1,5 м) і № 3 (висота 0,7 м) копалися на знос без залишення бровок (немає опису стратиграфії курганів), а в кургані № 4 (висота близько 4 м, діаметр 50 м) була залишена одна центральна бровка. Опису стратиграфії цього кургану також нема. У звіті про розкопки у 1970 р. кургану №2 курганної групи в районі Південного ГЗК (висота близько 3 м, діаметр 30 м) згадується тільки одна бровка шириною 2 м і подається дуже короткий її опис, недостатній для складання повного уявлення про стратиграфію кургану.

Як відомо, Л.П. Крилова за період з 1964 по 1970 рік розкопала на Криворіжжі 41 курган, розташованих в основному в південній частині Кривого Рогу (біля селищ Рахманівка, Широке, сіл Войкове, Катеринівка), з них 4 кургани

епохи енеоліту, 26 – епохи бронзи, 1– кіммерійський, 8 – скіфських, 1 – сарматський і 1 – невідомий, так як, звіту про нього нема. Найбільш цікавими і цінними, з точки зору Л.П. Крилової та інших дослідників, були такі комплекси:

1. Три кам'яні ящики-гробниці з обтесаних і підігнаних плит вапняку-ракушняку з розписом червоною вохрою. Розпис в кургані № 4 біля сел. Рахманівка був складним і являв собою різноманітні геометричні орнаменти на всіх 6 плитах, на кожній своєрідний. У кургані «Довгинцеве» розпис був простіший – на плитах нанесено косі хрести, кінці яких з'єднують протилежні кути. На ногах похованого зафіксовані залишки муміфікованої шкіри.

2. По одній кам'яній полірованій булаві були покладені в похованнях кургану № 2 (с. Войкове, 1970).

3. У скіфському похованні з кургану № 3 біля сел. Рахманівка знайдено золоті бляшки з зображенням Медузи Горгони і Селена, пластинки з викарбуваними грифонами, левами, рослинним орнаментом, намистини, пронизи, гудзики (74 шт.) – всього близько 100 золотих виробів.

4. Набір інструментів ремісника – 10 найменувань знарядь з кременю, каменю, бронзи, стулок черепашок – знайдено в 1969 р. в похованні кургану № 2 (територія Першотравневого кар'єру Північного ГЗК). Крім цих рідкісних знахідок були зроблені й характерні для ямної, катакомбної, КБК, зрубної культур: ліпні горщики, крем'яні скребачки, відщепи, наконечники стріл, прикраси з кісток та іклів тварин, бронзове чотиригранне шило, хоча й вони, як правило, зустрічаються не в кожному похованні. В експозиції та фондах Криворізького історико-краєзнавчого музею виставлені й зберігаються знайдені Л.П. Крилової на Криворіжжі речі: ліпні горщики ямної, катакомбної, зрубної культур, ритон з електровоз обкладкою, бронзовий ніж, кам'яний ящик з розписом червоною вохрою.[2]

Курган “Лук’янівка”

Курган “Лук’янівка” знаходився в межах сучасного 12 мікрорайону Північного ГЗК, на його місці зараз збудована школа № 117. На початок розкопок насип кургану “Лук’янівка” зберігся на висоту 3,6м при діаметрі 53м. З півночі він був ушкоджений при проведенні будівельних робіт – пола підрізана на 4-6м. З часів останньої війни збереглися западини колишніх бліндажів на південному схилі. Всього в кургані досліджено 25 поховань: 14 - ямної культури, 10 – катакомбних, 1 – доби бронзи. В ґрунтовому могильнику поруч з курганом виявлено 4 поховання доби пізньої бронзи. Поховальний ґрунт складався з гумусного чорнозему потужністю до 30см, темно-сірого з коричнюватим відтінком, грудкувато-зернистої структури, нижче залягав перехідний бурувато-темно-сірий горизонт, який по мірі поглиблення бурів і переходив на глибині 50-55см в материнську карбонатну породу пальового кольору.

Поховання 1 – ямної культури. На уступі, по кутах ями, було знайдено чотири суцільних колеса. Всі вони склалися з трьох частин, спосіб з'єднання виявити не вдалося у зв'язку з їх поганим станом. На східному уступі

знаходилася деталь каркасу перекриття возу, яка являла собою вузьку планку, вигнуту дугою, один кінець її з'єднувався з дошкою. Дишло було покладено вздовж ями, одним кінцем на бруси, а іншим, зробленим у вигляді підкови, упиралося на південний уступ. Крім описаних вище, на уступі та в заповненні ями знайдені невизначені дерев'яні деталі, які, можливо, входили до конструкції воза. Інвентар поховання: 1).Знаряддя з трубчастої кістки тварини; 2).Кістяна шпилька зі стрілоподібною голівкою, в якій зроблено круглий отвір.

Поховання 2 – доби бронзи. Скелет дорослої людини поганої збереженості лежав скорчено на лівому боці, головою на північний схід. Руки були зігнуті в ліктях під прямим кутом, ноги в тазі – під прямим кутом, підтягнуті під себе. Біля кистей рук знаходився розвал ліпної посудини, в середині якої лежав бронзовий ніж. Інвентар поховання: 1).Ліпний круглобокий горщик з короткою шийкою і відігнутих зовні, округленим вінчиком. Нижче вінця проходив наліпний трикутний в перетині валик. Поверхня темно-сіра з чорними плямами, злам чорний, в тісті домішка часток слюди, кварцу, польового шпату. 2).Бронзовий ніж листоподібною форми, лезо плоске, кінецьчерешка розклепаний, вістря обламане.

Поховання 3 – катакомбної культури. На поверхні порогу виявлено тонкий шар білого тліну, безпосередньо за ним лежали фрагменти лопатки великої тварини. В центральній частині камери знаходилися два кістяка дорослих і дитячий – у південній. Перший скелет належав дорослому, поганої збереженості, лежав скорчено на лівому боці. Другий кістяк дорослого, поганої збереженості, лежав біля ніг першого, скорчено на правому боці, головою на північний захід. Інвентар поховання: 1).Круглобокий плоскодонний горщик з максимальними розмірами у верхній третині, короткою шийкою і відігнутих вінчиком. Поверхня темно-сіра, заглажена, орнаментована прокресленими лініями і відбитками гребінчастого штампу з квадратними в перетині зубчиками. Орнамент включав косі насічки на вінчику. На шийці та частково плічках прокреслено 4 кругових лінії, такі ж і на нижній третині висоти. Простір між ними зайнятий трьома рядами відбитків штампу у вигляді “ялинки”. 2). Круглобокий горщик з короткою шийкою і відігнутих, плоско зрізаним вінчиком. Темно-сіра керамічна маса посудини мала домішку піску, поверхня заглажена і орнаментована по всій висоті відбитками гребінчастого штампу з квадратними у перетині зубцями. Орнамент складається з 7 горизонтальних рядів “ялинкового” орнаменту.

Кривий Ріг. Святилище 4-3 століття до н.е. “Гірка”

Святилище, яке у місцевого населення на початку ХХ століття було відоме під назвою “городок”, вперше стисло описав В.І.Гошкевич, який в 1907-1908 роках розкопував за південною околицею міста курган “Царева могила”. Святилище розташоване на високому правобережному плато першого водоподілу річки Інгулець у складі групи “Ляхова могила”, що включає 8 насипів. Найбільший курган – “Ляхова могила” – сягає висоти 9м, інші – від 2,5м до 0,3м. Курганний могильник знаходиться в 2,5км на північ від залізничної станції Мусіївка та за 0,9км на південь від Карачунівського водосховища.

Територія святилища майже вся засаджена деревами та кущами. Археологічними розвідками в 1987 році встановлено, що комплекс являє собою земляну споруду, яка в плані наближається до кола. Відкритий лист був виданий на ім'я наукового співробітника Криворізького музею О.О.Мельника. З метою визначення характеру пам'ятки в 1987 році через центр було прокладено пошукову траншею завдовжки 116м та завширшки 1м.[3] Під час розкопок у заповненні рову знайдено велику кількість черепів коней та їх скелети. На дні зафіксовані не порушені кістяки молодих овець або кіз. На центральній площадці виявлено багато уламків амфор, що датуються кінцем IV – початком III століття до н. е. На жаль, точний час спорудження цього гігантського святилища не встановлений. Фрагменти більш ранньої кераміки виявились малоінформативними. За іншими ознаками доцільно припустити, що комплекс діяв не менше двох століть, можливо, з перервами.[4] Імовірно, назва кургану «Ляхова могила» походить від прізвища (або прізвиська) козака Андрія Ляха, зимівник якого розташовувався на території сучасної південно-західної околиці Центрально-Міського району Кривого Рогу. Навіть, щорічно у вересні (з 1998 року) біля кургану проходить посвята в історики студентів історичного факультету Криворізького державного педагогічного університету.[5]

Отже, як з позиції історичного погляду так і з позиції екологічного погляду, можна зробити висновки, що кургани притерпівають антропогенного та техногенного напруження, а подекуди, є повне їх знищення. В рослинному покриві кургани, а саме, природні трав'янисті фітоценози дуже трансформовані антропогенним впливом. Необхідний комплексний підхід для збереження історичних пам'яток нашого міста, для збереження цінності наступним поколінням України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Курган-Вікіпедія - <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD> (дата звернення 18.10.2023 р.)
2. Внесок Л.П. Крилової-Єлінової в археологічні дослідження на Криворіжжі, Автор: Стебліна І.О., м. н. с. Криворізького історико-красознавчого музею <https://www.museum.dp.ua/uk/article0205.html> (дата звернення 19.10.2023 р.)
3. О.Мельник, І.Стебліна «Кургани Криворіжжя» , Кургани Криворіжжя. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2012. – 474 с. (дата звернення 20.10.2023 р.)
4. О.Мельник «Святилища Криворіжжя», Мельник Олександр Святилища Криворіжжя. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О., 2016. – 172 с.
5. Ляхова Могила-Вікіпедія https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8F%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9C%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%BB%D0%B0
6. Лавренко Е.М. Степи Европейской степной области, их география, динамика и история // Вопросы ботаники. – М., Л.: Изд-во АН СССР, 1954.

ІВАНОВА М.
ЗДОБУВАЧКА ОСВІТИ З
КУРСУ ГРУПИ ГМ 22-1/9
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
ЗАРЕЦЬКА Ю. О
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
“КРИВОРІЗЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ”

ЛЕГЕНДИ ПРО КОЗАКІВ

Актуальність. Важливо пам'ятати про козаків з численних причин. Перш за все, козацька спадщина є важливою складовою історії та культури України. Козаки були активним суб'єктом історії, відіграючи значущу роль у боротьбі за незалежність та територіальний розвиток. Вони були символами вільності, сміливості та самовладдя. Пам'ять про козаків також важлива для національного об'єднання. Козацькі ідеали, такі як патріотизм, гідність, відвага та самостійність, стали символами для українців. Вони надихають та об'єднують людей, спонукаючи їх бути активними громадянами та боротися за свої права та свободу. Крім того, козацька історія надає контекст для розуміння сучасних подій та викликів. Вона допомагає сучасному українському суспільству розуміти свою ідентичність та ставлення до різних аспектів життя, включаючи політику, суспільство та культуру. Пам'ять про козаків також важлива для збереження культурної різноманітності. Козацька спадщина відзначається багатством та унікальністю, вона сприяє збереженню розвитку традицій, мови та обрядів.

Мета: дізнатися більше інформації про козаків через легенди.

Завдання:

- 1) дослідити історичну значущість легенд про козаків та хто були їх головні герої;
- 2) оцінити їх вклад в розвиток національної самосвідомості українського народу.

Легенди про козаків - це невід'ємна частина козацької культури та історії України. Ці легенди передаються з покоління в покоління та відображають героїчні подвиги, віру в справедливість і незалежність, а також козацький спосіб життя.

Вважається, що термін «козаки», щодо руського населення Великого князівства Литовського, вперше було вжито 1492 року в листуванні великого князя з кримським ханом, який нарікав на похід киян та черкасів під Тягиню.

На загал, козаки були місцевим населенням, організованим для захисту південних кордонів від нападів військ Османської імперії та її васалів князями, які на той час володіли землями по Дніпру. Ряд істориків визначали за пращурів козацтва бродників, берладників та болохівців. Першими козацькими гетьманами літописці та пізніші історики називають черкаського та канівського старосту — Остафія Дашкевича і хмельницького старосту — Прецлава Лянцкоронського. Також згадується Юрій Пац. В польських письмових джерелах саме слово «козак» стосовно українських козаків з'явилося в 1516 рр. опісля спільного військового походу Дашкевича та Лянцкоронського супроти білгородської орди: вслід за нападом ногайців в 1515 р. на українські землі вони спустошують їх кочовища до самого Білгорода. Король Сигізмунд дипломатично вибачився за їхні дії перед ханом і сказав, що це було не військо, а козаки, вживши для цього слово кримськотатарського походження, яке перед тим вживав сам хан, виправдовуючи пограбування земель його підлеглими. З цього часу разом з назвою запорожці, а ще раніше черкаси, в польських письмових джерелах почали використовувати також назву козаки[1. С.15].

Козацькі легенди передавалися переважно усно, з покоління в покоління, завдяки усній народній традиції. Козацька спільнота була багатою на усну літературу, включаючи співи, легенди, балади та розповіді про історичні події. Це було особливо важливо в умовах, коли багато козаків були аналіфабетами (тобто неграмотні). Спільні збори козацьких громад, вечорниці і вільні часи на походах були часом для обміну легендами та оповіданнями про подвиги. Образ козака-характерника почав формуватися ще в середовищі самих запорозьких козаків, набувши гіперболізованих ознак впродовж XIX ст. Саме такими, сильними і непереможними, хотіли запам'ятати запорожців їхні нащадки[2. С.1]. Окрім усної традиції, легенди також були відображені в письмових джерелах. Багато письменників, які вивчали та вшановували козацьку культуру, створювали літературні твори, які включали козацькі легенди. Ці твори відіграють важливу роль у збереженні та передачі козацької ідентичності та історії:

- "Тарас Бульба" (1842) - Микола Гоголь: Цей роман розповідає історію козацького отця, Тараса Бульби, та його синів, Остапа і Андрія, які воюють за незалежність України в часи козацької війни. Гоголь вдало поєднав історичні події з козацьким фольклором, створивши видатний твір, який відобразив героїзм та патріотизм козацтва.
- "І вам слава, і вам благословення" (1861) - Пантелеймон Куліш: Ця повість розповідає про події в Хмельниччині в часи Хмельницької війни. Твір висвітлює боротьбу козаків за свої права та вірність рідній землі.
- "Гайдамаки" (1834) - Тарас Шевченко: У своїй поемі "Гайдамаки", Шевченко зображує події під час козацьких війн та гайдамацьких повстань. Він відтворює образи козаків та їх боротьбу за свободу, що стали важливою частиною української літератури.

- "Гетьманщина" (1883) - Панас Мирний: Цей роман розповідає про події в Україні під час гетьманщини та зазначає роль козаків у боротьбі за свободу та незалежність.
- "Кайдашева сім'я" (1898) - Іван Нечуй-Левицький: У цій повісті автор відтворює життя козацької сім'ї та висвітлює козацькі традиції, їхню вірність і національну гідність.

Літературні твори допомагають читачам відчути героїчність і духовність козацтва, розширюючи знання про цю важливу частину української спадщини. Також важливим джерелом є історичні хроніки та спогади козаків, які вносять свій внесок у формування козацьких легенд.

Етнографи та фольклористи здійснювали збори козацьких оповідань та легенд у різних регіонах України. Ці збірки стали важливим джерелом для дослідників, щоб вивчати і аналізувати козацькі легенди. Вони зберігають різноманітні варіанти та інтерпретації легенд, що відображає багатство та різноманітність козацької спадщини. Усні та письмові джерела, які відобразили козацькі легенди, допомагають нам зрозуміти, як ці історії стали важливою складовою козацької ідентичності та української культури загалом.

Головні герої козацьких легенд:

- Богдан Хмельницький - Гетьман Війська Запорозького, талановитий воєначальник і полководець, який отримав ряд великих перемог, що увійшли в історію. Підняв українські землі на визвольну війну проти Речі Посполитої у 1648-1657 роках. Заявив, що його мета - звільнення всього українського народу від польської неволі та об'єднання українських земель у незалежну державу[3. С.1]. Хмельниччина залишила незабутній слід в історії України і легенди про цей період продовжують надихати сучасних українців.
- Іван Сірко – одна з найвідоміших і найсуперечливіших постатей в історії українського козацтва. Український полководець, подільський шляхтич, козацький ватажок, кальницький полковник, легендарний кошовий отаман Запорозької Січі й усього Війська Запорозького Низового. Здобув перемогу в 65 боях. Герой багатьох українських пісень і казок[4. С.1].
- Тарас Бульба - це літературний персонаж, створений Миколою Гоголем в однойменному оповіданні. Хоча Тарас Бульба - фіктивна постать, він відображає дух козацтва та героїзм козацького війська. Його образ символізує козацьку відвагу, патріотизм і бажання захищати рідну землю.

Крім Івана Сірка та Тараса Бульби, історія України та козацькі легенди багаті на інших видатних лідерів, таких як:

- Петро Сагайдачний, видатний козацький гетьман та визначний діяч в історії Козаччини. Його ім'я часто пов'язане з подіями на берегах Дніпра та боротьбою проти Османської імперії.
- Іван Мазепа, гетьман Лівобережної України в кінці XVII століття, який здійснив спробу відокремлення від Польщі та Росії, ставши важливим персонажем в українській історії.

- Максим Залізняк, козацький гетьман і герой Козацького руху на початку XVIII століття, який боровся за незалежність України та об'єднання козаків.

Ці лідери, разом з багатьма іншими, грали важливу роль в історії України та формуванні козацької ідентичності. Вони стали об'єктом легенд, що передаються з покоління в покоління та втілюють дух козацької епохи.

Отже, легенди про козаків грають важливу роль у національному об'єднанні, оскільки вони відображають спільні цінності, ідеали та історичний досвід нації. Вони виступають як магніти, які притягують людей і об'єднують їх навколо спільної ідентичності, також можуть бути важливими для виховання молодого покоління та передачі національних традицій та цінностей. Вони створюють чіткий образ минулого, який ілюструє, як нація пододала випробування та вирішила історичні завдання. І я вважаю, що козаки (головні герої легенд) є взірцем патріотизму, справедливості, гідності, для сучасних воїнів, які хоробро боронять нашу країну.

Література:

1. Апанович О. М Козацька енциклопедія для юнацтва. – К., 2009
2. Людмила Іваннікова. //Образ козака-характерника у народних легендах та переказах. <https://ethnography.org.ua/content/obraz-kozaka-harakternyka-u-narodnyh-legendah-ta-perekazah>
3. //Богдан Хмельницький 1595 – 1657. <https://www.museumsun.org/person/3/>
4. //Іван Сірко. Великий полководець і характерник. <https://msmb.org.ua/stily-zhittya/gromadyansyka-pozitsiya/ivan-sirko-velikiy-polkovodetsy-i-harakternik/>

Кошовий Іван Сірко (легенда)

Давно, дуже давно це було, ще за запорожців та за кошового Сірка. Прошло чимало років, як жив Сірко, і хоч його не стало, а слава його не пройшла, не пропала. Він був на ворогів страшний і немилостивий, а для християн — навпроти, був дуже добрий.

Одного разу запорожці пішли з Сірком у похід, а татари прочули про те та зразу й набігли на Січ, та й почали там хазяйнувати. Як хотіли, так і хазяйнували: усіх православних християн забрали та й повели в полон. Женуть їх, а вони, бідні, не хочуть йти та плачуть, та ридать так, що аж земля стогне. А татари на плач не зважають та нагайками їх підганяють. Якось прочув про те кошовий Сірко. Зараз і кинувсь з козаками в погоню за татарами християн визволяти. Та летить, як птиця! Добіг близько до татар, та баче, що їх багато дуже, а козаків дуже мало, і давай хитриться: спинив свого коня та й гукнув до козаків:

— А стійте, братця, підждіть, не ворухіться!

Ті спинились, стоять, не ворухаються. Він тоді скочив з коня, дав його другому козакові, а сам — кувирдь! — та й зробився хортом і побіг до татар. Татари бачать — хорт, та красивий такий, дуже сподобавсь він їм. Узяли вони його, нагодували, приручили до себе. А як стали ті татари оддыхати, то той хорт поробив їм таке, що вони всі поснули. Тоді він назад, до козаків, та знов — кувирдь! — і знову зробивсь чоловіком.

Кинувсь тоді з козаками на татар, усіх їх вирубав, а християн вернув назад, на городи.

Християни дуже подякували Сіркові та й пішли собі додому щасливо...

Легенда про три криниці (про Богдана Хмельницького)

Повернувся якось після нової великої перемоги Богдан Хмельницький до Суботова. І приїхали з ним ті три славних козаки, щоб вилікувались тут.
Знайшли дідуся, що знався на лікуванні низько вклонились йому до ніг,
поради спитати.

Відправив їх дід, до старої жінки, в якої було три доньки-красуні і порадив
їм копати три криниці, воду чисту брати, молодців понівечених нею
напувати.

Взялися красуні шаблями криниці копати. І перед сходом сонця вдарили
джерела, у дзеркалі води вони побачили себе постарілими – усю свою
вроду, чарівність відали воді.

Одужали друзі – і знову ринулися в бій. Не витримали вороги натиску
молодецького...

Ось відтоді і стоять три криниці. Б'є могутнє джерело. Полощуть у цій
воді свої зелені коси верби, чатують чарівність і вроду криниць осокори.

ЛІСОВЕЦЬ М.А., ПРИХОДЧЕНКО А.В.
 ЗДОБУВАЧІ ОСВІТИ 2 КУРСУ
 НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
 ГОРБАРУК І.С.
 ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
 «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «ПОЛІТЕХНІКА»
 ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ»

ВИДИ І ЖАНРИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Мистецтво Київської Русі - одне з найвизначніших і найсамобутніших явищ світової культури. Художні досягнення цієї доби - те підґрунтя, що визначило подальший розвиток україно-російської культури.

Освоївши кращі досягнення народів східних слов'ян, протягом XI – XII ст. вибудувала самобутню і високу культуру, яка посіла визначне місце серед культур країн Європи та Азії.

Численні археологічні знахідки та писемні джерела свідчать про самобутність культури Київської Русі й спростовують твердження окремих науковців про іноземні впливи на неї, які особливо були популярними серед учених у XIX і на початку XX ст.

Образотворче мистецтво Київської Русі було представлене п'ятьма основними видами, а саме: фрескою, мозаїкою, іконописом, рельєфною скульптурою та книжковою мініатюрою. Перші чотири види тісно пов'язані з культовою архітектурою, оскільки були її безпосереднім опорядженням [1,65].

Мозаїка – це вид монументального образотворчого мистецтва, що являє собою зображення, викладене на стіні чи підлозі з різнокольорових шматочків смальти (непрозорого скла).

Техніка мозаїки має свої витоки зі Стародавнього Єгипту. В Київську Русь вона прийшла з Візантії. Виконання мозаїчного зображення дуже копітке. За один день роботи досвідчений майстер міг викласти мозаїкою не більше ніж 3,5 кв. м площі. Грандіозні мозаїчні зображення були виконані у Софії Київській. Вони прикрашали головний вівтар і купол собору. Вгорі, в круглому медальйоні діаметром 4,1 м, – поясне зображення Христа-Пантократора (Вседержителя) з піднятою десницею. На ньому пурпуровий із золотом хітон та блакитний плащ. Фон медальйона золотавий. Довкола Христа – чотири ангели в одязі візантійських імператорів. У руках вони тримають знамена й уособлюють сторожу «небесного царя».

У міжвіконних простінках розміщено зображення дванадцяти апостолів, а в парусах – чотирьох євангелістів. В апсиді центрального вівтаря зображено велична постать Богородиці – Оранти (у молитовній позі), яка відзначається вишуканістю

ліній і монументальністю (висота 5,45 м), соковитістю фарб та незвичайною гармонією колориту.

Фрески (від італ. “свіжий”, “вологий”) – вид монументального живопису, що являє собою малюнок на вогкій стіні водяними фарбами. Зразки фресок тієї доби знову ж таки знаходимо у Софії Київській. Фрески покривали всі стіни собору. Стилiстично вони близькі до мозаїк. На фрескових панно – три цикли зображень: євангельські (з життя Ісуса Христа), біблійні (на сюжети Біблії) та житійні (присвячені різним святым).

Поряд зі настінним (монументальним) живописом значне місце на Русі посідало *іконописання* – різновид станкового живопису, твори якого присвячувалися зображенню біблійних героїв і виконувалися на дошках, укритих особливим ґрунтом, до складу якого входили клей та крейда, темперними фарбами (тобто розведеними яєчним жовтком).

Ікони того часу – взірець високої техніки малярства. Вони витончені за колоритом, пропорціями, декоративністю. Слово «ікона» запозичене з грецької мови й означає «зображення». Іконопис був підпорядкований суворим канонам. Не кожен художник мав право писати ікони. Це мусив бути високопрофесійний майстер, який до того ж досконало опановував церковні канони християнства. Митець повинен був спершу пройти спеціальну духовну підготовку, бути твердим послідовником православної віри, добре вивчити канони (правила) та символіку цього виду мистецтва[3].

Особливого значення іконописці надавали кольору. Нерідко він промовляв глядачам про суть, про ідейну основу ікони. Білий і золотий символізували світло, перемогу, радість; чорний – горе; червоний – муку, біль, пролиту кров; зелений – юність і силу, синій і блакитний – кольори неба, святості, вічного плину часу. Символіка кольорів у творах малярства була розроблена християнськими мислителями й на багато століть стала правилом для живописців.

Ще одним видом образотворчого мистецтва, що був тісно пов’язаний з архітектурою, вважається рельєфна скульптура – різьба по каменю. На відміну від католицької, православна традиція не заохочувала скульптурних зображень святих (через об’ємність круглої скульптури, оскільки православний художній канон передбачав обов’язкову площинність зображення з метою підкреслення безтілесності біблійних образів) [2,136].

Ще одним видом мистецтва Київської Русі була книжкова мініатюра художнє оздоблення та ілюстрації до рукописних книг. Поява і розвиток цього виду образотворчого мистецтва були пов’язані з поширенням писемності та рукописних книг. Цей вид живопису був прикрасою давньоруських рукописних книг. Книгу на Русі любили й шанували. Рукописні книги були дуже дорогими, їх переплітали в міцні оправи з металевими замками, прикрашали численними ініціалами, заставками, мініатюрами.

Паралельно з образотворчим мистецтвом розвивалося й декоративно-ужиткове мистецтво. Воно охоплювало всі верстви населення і тому ввібрало в себе багату народну культуру, її традиції та звичаї. Найрозвиненішими видами

декоративно-ужиткового мистецтва давньоруської держави були: металообробка, гончарство, дереворізьблення, кісткорізьблення, ткацтво, склоробство.

Вироби художнього ремесла Київської Русі відзначалися високим технічним і технологічним рівнем, користувалися попитом не лише на внутрішньому, а й на зовнішньому ринку. Речі, що вийшли із майстерень Києва, Новгород, Галича, Чернігова та інших давньоруських міст, зустрічаються під час археологічних розкопок практично в усіх європейських країнах [5].

Отже, образотворче мистецтво Київської Русі є складовою частиною світової культурної спадщини. Руські митці за короткий проміжок часу не тільки опанували кращі світові мистецькі традиції, а й внесли чимало нового, власного у світову художню культуру, стали не лише її учнями, а й творцями.

Створені в період Київської Русі всі види мистецтва мали в основному релігійний характер. Радісне і піднесене почуття новонаверненого народу, що причастився до віри Христової, знайшло свій вияв у архітектурі та образотворчому мистецтві.

Література:

1. Кочерга Н.К., Мартинюк В.М., Нарадько А.В., Передерій І.Г. Історія української культури: конспект лекцій для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання. – Полтава: ПолтНТУ, 2014. – 200 с.
2. Пальм Н. Д. Історія української культури : навчальний посібник / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2013. – 296 с.
3. Архітектура та мистецтво Київської Русі <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/30371/>
4. Історія української культури <https://textbook.com.ua/kulturologiya/1473448117-0>
5. Види народних ремесел та художніх промислів <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11525/>

ПРИХОДЬКО С.А.
ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ І КУРСУ ГРУПИ МЕП-23-2/11
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
ГОРБАРУК І.С.
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «ПОЛІТЕХНІКА»
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ»

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРИ В ДОБУ КОЗАЦТВА

На межі XVI і XVII століть у суспільне і духовне життя України наче увірвався вітер змін. Виникло нове, відповідне часові світовідчуття. Змінився менталітет українців, бо став відчутним зв'язок часів: Україна – правонаступниця Київської Русі – відновлювала свою державність, школу, мову, храми. Її художній геній породжував літературу, музику, живопис і архітектуру, в яких риси європейського Нового часу поєдналися з національною специфікою і проблематикою. У все це стало можливим завдяки зрослій вазі й авторитетові, в відтак і діяльності козацтва.

На культуру цього періоду вплинули історичні події, що відбувалися на українських землях: діяльність козацтва, Національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького, розбудова козацької держави Гетьманщини, Руїна, ліквідація козацького устрою, зруйнування Запорозької Січі.

Ці події знайшли відображення у козацькому епосі (думах та історичних піснях), сприяли утвердженню козацького стилю в архітектурі, вплинули на розвиток живопису (наприклад, народна картина «Козак Мамай»).

Архітектурне будівництво України XIV – XVI ст. підпорядковувалося завданням оборонної політики і було пов'язане з характером укріплення міст. Оскільки в цей період активно розвивалися міста, це стимулювало інженерно-архітектурну думку.

У церковній архітектурі довгий час зберігався вплив візантійсько-руського стилю. Але від XVI ст. набули деякого поширення готичні та ренесансові типи культових споруд. Особливо помітні ці стилістичні напрями були у Львові. Наприклад, у готичних традиціях був збудований католицький собор – Катедра. А найвизначнішими ренесансовими спорудами Львова є будівлі архітектурного ансамблю, що належав Львівському Ставропігійському братству. Це – Успенська церква, каплиця Трьох Святих і вежа Корнякта (остання має виразні барокові елементи). Дивлячись на цей архітектурний ансамбль, можна уявити себе в Італії часів Відродження. Ознаки ренесансового стилю мали також перебудови та відбудови церков старокняжих часів у Києві, Чернігові, Переяславі й

Каневі[1,102].

Розвивалася також фортифікаційна архітектура. Литовські та польські магнати, закріплюючи тут своє панівне становище, будували передусім оборонні замки-фортеці, а біля них поступово виростали центри торгівлі, промислу, тобто міста, й вони були оборонними центрами для цілих областей. Будувалися також замки для оборони прикордонних територій від татарських набігів. Одним із них був відомий замок у Межибожі, а також Кам'янець-Подільський, що займав центральне місце на кордоні між Україною і Молдавією[2, 135].

Бароко як стиль в архітектурі до України прийшло в XVI столітті, розквітаючи непідробною красою аж до XVIII, щоби потім віддати права на розвиток більш стриманому класицизму. Характерні риси українського бароко, його композиційні і структурні особливості, об'ємність і вишуканість гарно уживаються з подібним явищем у тогочасній Європі, проте мають виключно етнічні особливості з огляду на те, що архітектура в нашому краї на той час була вже достатньо багатою, і нововведення в декорі накладалися на усталені бачення будівництва.

До основних характеристик українського бароко відносять такі:

- планування храму – баштового типу: будівля складається із 3, 5 і більше багатоярусних об'ємів, що завершуються потужними гранованими куполами; світські будівлі масивні, прямокутні за планом, завершуються простими дво-, чотирискатними дахами;
- фасади насичені деталями. їхній основний елемент – масивний багатоярусний фронтон, прикрашений волотами (спіральними завитками), віконними нішами, зубчастим цегляним візерунком.
- важливу роль у прикрашанні будівлі відіграють пілястри, лиштви (як навколо вікон, так і навколо декоративних ніш), а також ліпні прикраси із зображенням гербів, християнських символів, рослинного орнаменту;
- вікна півциркульні, вузькі, дуже поширені фігурні вікна: хрестоподібні, восьмигранні тощо.
- основний будівельний матеріал – випалена цегла. Стіни покривалися штукатуркою та побілкою, іноді розписувалися в біло-блакитних тонах («київське рококо»)[3].

Вважається, що найбільша кількість храмів у стилі бароко постала на території України за часів козацтва. Хоча це в деякій мірі й перебільшення, але слід зазначити, що козацька доба дала гарний поштовх у цьому напрямку. Найбільше барокових споруд було збудовано за часів Івана Мазепи, що славився своєю прихильністю до української культури. Те саме можна сказати і про сприяння в будівництві храмів козацької старшини загалом. Тоді вважалося за честь профінансувати церкву, і козаки, що мали можливість, активно долучалися до храмобудівництва. Також поширеним було сприяння будівництву цивільних будівель, і за доби Мазепи зведено велику кількість колегіумів, магістратів, військових канцелярій та житлових споруд у стилі бароко. Серед них –

профінансована Мазепою Київська академія. Тих же часів сягають корені славної будівлі Чернігівського колегіуму[4].

Отже, стиль українського бароко поширився на архітектуру та інші види мистецтва. Українському бароко притаманні ті самі зовнішні ознаки, що й західноєвропейському, але українське бароко має власні духовні витoki. Великий вплив на його формування мали народне мистецтво, народні естетичні смаки та ідеали. Величезне бажання українського народу до самоутвердження попри вкрай несприятливі історичні обставини сповнило твори мистецтва життєрадісним, піднесеним настроєм.

Література:

1. Кочерга Н.К., Мартинюк В.М., Нарадько А.В., Передерій І.Г. Історія української культури: конспект лекцій для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання. – Полтава: ПолтНТУ, 2014. – 200 с.
2. Пальм Н. Д. Історія української культури : навчальний посібник / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2013. – 296 с.
3. <https://uahistory.co/book/ukraine-culture-history-textbook-poltava-2015/>
4. <https://suspilne.media/182268-kozacke-baroko-ak-ukraina-pereosmislivala-evropejsku-arhitekturu/>

АСМОЛОВ С.
ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ З КУРСУ ГРУПИ 335
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: К.ФІЛОС.Н.
САІТГАРЕЄВА О.Г.
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЛЮДСЬКА СВОБОДА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ КОЗАЦТВА

Козацтво, історичний рух у Східній та Центральній Європі, в тому числі на території України, символізувало свободу та незалежність. Кожен козак мав вільний вибір вождя та участь у прийнятті рішень на загальних радах. Ця свобода супроводжувалася великою відповідальністю перед громадою: захист рідної землі та підтримання громадського порядку. Козаки служили прикладом відданості та відповідальності, готовності нести обов'язки та жертвувати заради загального блага. Їхня спадщина залишається важливою навчальною історичною лекцією для сучасного суспільства, визначаючи поняття свободи та відповідальності в минулому і сучасності [1, с.10-25].

Свобода для козаків - не просто символ, а невід'ємна частина їхньої життєвої позиції та ідентичності. Це було не лише право вибору лідера та прийняття рішень, а й вияв їхньої сміливості та безстрашності перед небезпекою. Їхня воляова незалежність формувала їх віру у власні сили та готовність до прийняття складних рішень, переконаність, що саме завдяки цій свободі вони могли витримати будь-які виклики. Ця свобода стала не лише індивідуальною рисою, але і важливим символом козацького духу, об'єднуючи їх у спільності та патріотизмі [2, с. 45-60].

Козаки несли важливі обов'язки перед громадою, включаючи військове служіння та активну участь у військових операціях для захисту батьківщини. Вони також мали обов'язок дбати про благополуччя своєї громади, участь у громадських справах, розвиток інфраструктури і виховання молодшого покоління. Крім того, козаки виконували важливу роль у забезпеченні безпеки своєї території, здійснюючи розвідку та збираючи інформацію для захисту свого народу. Ці відповідальності та обов'язки були не лише частиною козацького ідеалу, але й виявом їхньої відданості своїм ідеалам та майбутньому своєї батьківщини [3, с. 75-90].

В житті козаків стало звичним внутрішнє протистояння між свободою та відповідальністю. Це відображає бажання приймати вірні рішення та одночасно нести відповідальність перед спільнотою. Незалежність козаків та їхнє право вибору вождя часто суперечило необхідності виконувати обов'язки перед громадою, такі як захист рідної землі та збереження громадського

порядку. Цей внутрішній конфлікт визначив унікальну культуру козацтва, яка балансувала між індивідуальною свободою та відповідальністю перед загальним добром. Схожі протиріччя залишаються актуальними і в наш час, де люди продовжують боротьбу за право на власний вибір та особисту автономію.

У сучасному світі подібні внутрішні протиріччя залишаються важливими, оскільки суспільство продовжує шукати баланс між особистою свободою та відповідальністю перед іншими. Вільний вибір і можливість самовираження є невід'ємними частинами сучасної демократії, проте це також вимагає від нас відповідальності за наші дії та вплив на оточуючих.

Цей внутрішній конфлікт можна помітити в різних аспектах життя, від вибору кар'єри та стосунків до вирішення екологічних проблем. Люди постійно знаходяться на роздоріжжі між своєю потребою вільного вибору та обов'язками перед оточуючими.

Сучасні технології та соціальні мережі також підсилюють цей конфлікт, надаючи можливість виражати свою індивідуальність, але водночас створюючи відповідальність за власні слова та вчинки в Інтернеті. Розв'язання цього протиріччя вимагає від нас усвідомленості наших власних цінностей та відповідальності за спільноту. Важливо навчитися знаходити гармонію між своєю свободою та обов'язками перед іншими, щоб сприяти позитивним змінам у світі, де живемо сьогодні (див. табл. 1).

Таблиця 1

Паралель між козацьким часом і сучасним суспільством

Аспект	Козацький час	Сучасне суспільство
Свобода вибору	Козаки визнавали право на свободу вибору вождя та способу життя.	Сучасні громадяни акцентують на правах та свободі вибору.
Відповідальність	Козаки несли відповідальність за захист громади та виконання обов'язків.	Сучасні громадяни мають обов'язки перед суспільством та законами.
Конфлікт і баланс	Козаки зберігали баланс між індивідуальною свободою та відповідальністю перед загальним добром.	Сучасні громадяни також шукають баланс між свободою та відповідальністю.

Сучасне суспільство може зрівнятися з козацькою епохою за нахил до особистої свободи та громадянських прав. Подібно до козаків, сучасні люди акцентують свої права та можливість вільного вибору, але також несуть відповідальність за додержання законів та підтримання справедливості в суспільстві. Збереження гармонії між особистою свободою та відповідальністю залишається ключовим завданням і сьогодні, як і в минулі часи козаків [4].

Козацтво, безсумнівно, зіграло вирішальну роль у формуванні уявлень про дві важливі концепції - свободу та відповідальність. Свобода не лише символізувала козацький спосіб життя, але й стала його життєвим запорукою. Козаки вірили в право вільно обирати свого вождя і приймати важливі рішення без зовнішнього втручання. Ця свобода подарувала їм сміливість, яка дозволяла відважно йти на небезпеку та ризикувати для захисту своєї землі і своєї віри. Проте, разом зі свободою приходила велика відповідальність перед громадою і спільнотою. Козаки несли важливі обов'язки щодо захисту своєї батьківщини та збереження громадського порядку. Вони розуміли, що індивідуальна свобода повинна бути збалансована відповідальністю перед іншими членами суспільства.

Цей внутрішній конфлікт між свободою та відповідальністю став справжньою кузнецею для культури козацтва. Він допоміг сформувати унікальну спільноту, яка цінувала індивідуальну волю, але також розуміла необхідність прийняття важливих обов'язків і дотримання колективних цінностей.

Ці важливі ідеї зберігають актуальність і в сучасному суспільстві. Козацький досвід нагадує нам, що свобода та відповідальність - це не тільки цінності минулого, але й фундаментальні принципи, які мають бути втілені в нашому суспільстві. Ця рівновага між індивідуальною волею та відповідальністю перед загальним благополуччям залишається невід'ємною частиною нашої спадщини і нагадує нам про важливість збереження цих цінностей в сьогоденні [5 с.140-155].

Література:

1. Іванов О.П. "Історія українського козацтва: від початку до сучасності" - К., Наукова думка. - Україна, 2006. - 325 с.
2. "Козацтво та його культурна спадщина". Петренко І.М. К., Академічна книга .- Україна , 2006. - 325 с.
3. "Суспільна відповідальність українських козаків". Гордієнко В.А. . К., Академічна книга , 2005 р - 300 с.
- 4."Козацтво: боротьба між вільністю та обов'язками". URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Козаки> (дата звернення 24.10.2023 р.)
5. Збірка "Сучасні тенденції у формуванні понять про вільність і обов'язок". Коваленко О.С. К., Наукова думка . 2006 р - 225

КАПЕЛЮШНА А.
ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ З КУРСУ ГРУПИ 335
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: К.ФІЛОС.Н.
САЙГАРЕЄВА О.Г.
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА: ЗВИЧАЇ ТА ТРАДИЦІЇ

Козацтво – феномен світової історії, душа та гордість українського народу. П'ятсот років тому назад, коли наш мужній народ відчув польський та литовський гніт та перестав почувати себе господарем на рідній землі, а православна віра зазнала значних утисків, то заради виборювання свободи українці шли у степи за дніпровські пороги. І тому на Запоріжжі і виникає козацтво.

Козацтво стає потужною силою, яке об'єднує наш мужній український народ в одну ідею - стати незалежними і створити свою державу. Упродовж кількох століть охороняли кордони України. Козацтво було рушійною силою поступу України, вкарбувало слід в оборону та розбудову держави. Про відомі бої, походи, сміливість, відвагу та винахідливість ходили легенди, які було дуже цікаво слухати. Особливо малі діти слухали з інтересом ці історії і хотіли теж стати мужніми козаками. Долучитися до козацтва вважали за честь не тільки українцям, а й багато іншого чужого народу, які захоплювалися доблестю і моральними чеснотами та були волелюбними воїнами.

Мабуть кожному цікаво, які були традиції у козаків, як потрапити у Запорізьку Січ і як стати справжнім козаком? Бути козаком - це дуже почесне звання і тому не всі ставали козаками, тому що стати ним було дуже складно. Є така поширена думка. Що коли козак приходив на Січ, то він повинен був перехреститися і сказати, що він вірить у Бога. Але цього недостатньо: для становлення процесу формування справжнього мужнього козацького воїна треба було пройти дуже сурову школу та скласти іспити. Коли приходив навчатися новачок, то він приймався спочатку в «молодоки», де він сім років навчався фехтуванню, мітко стріляти, «реп'яхом» сидіти на коні, виконувати гопак, який раніше вважався бойовим мистецтвом. Козак повинен був знати основи астрономії та медицину, а талановиті вивчали дипломатію, іноземну мову, а також вмінню грати на музичному інструменті, співати і танцювати. Після завершення навчання козака допускали до іспиту, де він потім отримував звання запоріжця.

Вам мабуть буде цікаво, які треба скласти іспити на те, щоб отримати звання запоріжця? Так ось перший іспит був таким. З самого початку юнаку варили борщ, де він повинен був з'їсти тарілку борщу з дуже неперченим перцем і випити кварту горілки. Потім він повинен був пройти по колоді, перекинутій між

скелями на березі Дніпра і не впасти в воду. Під кінець молодик повинен був осідлати коня - необ'їждженого коня задом наперед, без сідла й вуздечки, мав проскакати по степу й повернутися. Ще перевіряли на кмітливість, товарицькість, уміння не розгубитися у складних ситуаціях [1].

Цікавим були родинні традиції та виховання козаків. Малі діти не могли розпочати роботу без дозволу батьків. Якщо ти не поважав своїх рідних, то це був дуже великий гріх, а навіть була і смертна кара. І тому малеча відносилася до своєї родини з повагою. Батьки це саме рідне, що у нас є, і ніхто не зможе замінити їх. Коли козак хотів одружитися на коханій, то вони спочатку питали батьківського благословення. По поведінці жінки визначали, який ти козак. Ще жінка не повинна була лізти у чоловічі справи, а чоловік у жіночі і тому жінка в сім'ї була для захисту, тому що вона – майбутнє козацького роду. Коли не було чоловіка вдома, то дружина займалася вихованням дітей і вона повинна була звертатися до чоловіка лише по імені та по-батькові. Коли приходив незнайомий козак, то зверталася лише «чоловік». Нерідко козаки залишалися холостяками. Вони вічно воювали і віддали себе у захист своєї рідної Україні. Ще були козаки, які всиновлювали і виховували чужих дітей справжніми козаками. Коли народжувався хлопчик, то це була справжня радість.

Хлопчик - це справжній воїн і тому йому робили такі подарунки: рушниця, лук, порох і стріли. Коли у дитини прорізався перший зуб, то несли малюка до церкви на молебень. Ще козаки ніколи не брали своїх дітей на руки.

Особливим у козаків було ставлення до людей старшого віку. Чим старша людина, тим вона мудріша і повинна заслуговувати повагу до себе. Тому козаки ставилися до старшого покоління з повагою, допомагали їм. Коли старий козак заходив у приміщення, то юнаки вставали, а на вулиці кланялися. При старшому поколінні не дозволялося курити люльку, сидіти і говорити без дозволу. Не можна було лихословити і перечити, бо це був страшний злочин. Коли хтось обганяв людину похилого віку, то це вважалося не ввічливо. Навіть для проходження повз людини старшого покоління юнаки питали дозволу. В хату заходили також з дозволу. Люди за віком мали дуже великий авторитет: одне слово вирішувало конфлікт молодих козаків.

Відомо, що наш український народ дуже гарно вміє співати, танцювати, привітливо зустрічати гостей, і щиро накривати на стіл. І тому хочеться дізнатися з інтересом, від кого ці традиції пішли? Козаки вірили, що гість це посланий Богом. Бажаними були гості, якщо прийшли, незнайомі люди і ті хто потребує даху над головою. Якщо ти відмовив гостеві, то це вважалося ганьбою. Коли хтось приходив, то його садили на чолі столу і пропонували краще місце, щоб він відпочив. Козаки не запитувала у гостя три дні, яке у нього ім'я і звідки він, тому що це вважалося непристойним. Гостям вступали місце навіть старі люди. Коли козак ходив у похід, то він ніколи не брав їжу для себе і коня, тому що йому завжди були раді зустріти і накрити стіл.

Одяг - був головним атрибутом у козака тому носив він лише тільки свій одяг і тримав його у чистому, охайному стані, а коли він приходив у брудному, то з нього всі насміхалися. Всім відомо, що справжній український козак любив

випити. І коли було якесь свято, то юнак не намагався напиватися аж до чортів, але випити хоча б чарку треба було обов'язково. Горілку завжди носили на підносах і тому хто випив вже добряче, то його обходило стороною. За столом чоловіки сиділи окремо від жінок. Ще козаки дуже любили подарунки і, коли вони кудись їхали, то обов'язково щось брали з собою. Козаки дуже добре відносилися до свого коня, бо кінь - це кращий друг і супутник юнака.

Після екскурсу традицій козацького життя, варто оглянути покарання на Січі за злочини. Найтяжчою провинною було вбивство козаком козака. За це винного закапували в землю разом з жертвою, яку він вбив. Ще з давніх давен вважалося, що під землею жертва буде вічно душити свого кривдника, тому вбивцю зв'язували і клали у труну. За нанесення тілесних пошкоджень у п'яному вигляді із застосуванням зброї інколи каралося переломом ноги, а коли провинна була більш серйозною, то каралася переломом ноги і руки, що інколи вважали відлученням від козацького ремесла. Смертельну кару давали, коли юнак намагався програти у бою, ухилення від заняття. Коли юнак був на судні і випивав, то його викидали за борт, а коли був сухопутний похід, то прив'язували п'яницю до коня і пускали бігати по полю, поки він не помре. На Запоріжжі існував так званий гадючий острів і туди січовики відправляли так званих п'яниць, які були не виправними. За крадіжку чи розбій теж карали смертною карою. Коли юнак не віддавав борг, то його приковували гарматами. Вільний звільнявся в тому разі, коли винний повертав борг або хтось із родичів повертав замість нього. Найбільш поширеним було приковування злодіїв до ганебного стовпа і забиванням буковими киями осіб, які здійснили конокрадіство, пограбування купців, порушували військову дисципліну. Ще було таке, що ті хто виживав, то їм друзі давали гроші за мужність. Коли були дрібні правопорушення, то було обмеження певних прав, зокрема була заборона на посаду виборів козацької посади.

Проте крім суворої дисципліни, козаки намагались розважитись між боями. Козацькі забави вигадували для того, щоб розвинути якості козака і це були ігри на фізичну силу, швидкість реакції і нестандартне мислення. Найбільш поширеною була гра «лава на лаву». Задля цієї розваги треба було дві групи козаків, які шикувалися один проти одного. Козаки трималися зціпленими у лікті руками, потім давалася команда старого козака судді і тоді козаки змагалися команда проти іншої, а головною ціллю було розірвати команду суперника. Перетин канату і іноді щоб було весело, то робили це над багнукою, калюжею чи струмком і в це потрапляли переможці під регіт товариства. Ще було дуже популярно стрибати у мішку. Справжній козак мав дострибати до точки першим і не впасти. Любили поспівати й танцювати, де було головною метою правильно показати свій голос, правильне дихання. Обожднювали риболовлю, особливо ловити рибу на човнах. Розпалювали поліняки, а за допомогою щабель ними вони і билися, і фігурно нарізали овочі для приготування куліша. Також обожднювали знімати шапки за допомогою рушниці і коли випивали алкоголь, то завдання робили складними. Брали тютюн та курили його - поки хтось не почне кашляти. Під вечір збиралися всі козаки біля вогнища і вигадували байки.

Душею компанії ставав той, хто розповідав найцікавіші, розвеселить всіх козаків [2].

Отже стати справжнім козаком - задача не з легких. Тому у юнаків з дитинства виховували мужній характер, який потім виростав справжній воїн, здатний перемагти всіх ворогів. Життя козаків було цікавим, барвистим та сповненим унікальних традицій.

Література:

1. Як ставали запорожцями (подивімось у вічі вікам) URL: <https://www.ukrlib.com.ua/sochm/printout.php?id=992> (дата звернення 24.10.2023 р.).

2. ЗВИЧАЇ ТА ТРАДИЦІЇ КОЗАКІВ URL: <https://chicagorazom.com/zvichayi-ta-traditsiyi-kozakiv/> (дата звернення 23.10.2023 р.).

КОШОВИЙ Д.
ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ З КУРСУ ГРУПИ Б-22(188)
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: ВИКЛАДАЧ
ШЕЛУДЯКОВА Н.А.,
«КРИВОРІЗЬКИЙ БУДІВЕЛЬНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ»

КОШОВИЙ ОТАМАН - ІВАН СІРКО

Український полководець, подільський шляхтич, козацький ватажок, кальницький полковник, кошовий отаман Запорозької Січі й усього Війська Запорозького Низового. Здобув перемогу в 65 боях. Герой багатьох українських пісень і казок. Брав участь у війнах Богдана Хмельницького з Річчю Посполитою, але найбільше й успішно воював проти Османської імперії та її васалів.[1]

В історичних документах зафіксована участь Івана Сірка у визвольній війні українського народу проти Речі Посполитої, зокрема в битві під Жванцем 1653 року. 1654 року Іван Сірко, разом із полковниками Іваном Богуном, Петром Дорошенком та іншими, виступав проти підписання Переяславської угоди, і як більшість запорожців, відмовився від присяги московському царю Олексію Михайловичу. У другій половині 50-х років — Вінницький полковник.

Після перемоги гетьмана Івана Виговського над московським військом у битві під Конотопом 1659 року Сірко перебував в опозиції до гетьмана, як помсту за рейд орди зі збирання ясиру по Лівобережжю, на чолі запорожців завдав поразки союзникам гетьмана — кримським татарам під Аккерманом, і сплюндрував степовий Крим. Через що татари, союзники Гетьманщини, змушені були повернутися до Криму, і Іван Виговський відмовився від подальшого походу на Москву. Сірко відмовився поставити свій підпис, навіть за присутності гетьмана Юрія Хмельницького, під Переяславськими статтями 1659 року. Наприкінці 1660 року Сірко остаточно порвав з Ю. Хмельницьким і вирушив на Чортомлицьку Січ.

Кошовий-рекордсмен. Іван Сірко встановив кілька своєрідних рекордів в історії Запорозької Січі, зокрема, за числом обрань на посаду кошового. За різними даними, він близько десятка разів очолював Військо Запорозьке Низове. Історик Дмитро Яворницький вважав, що на виборах він перемагав 8 разів. На думку сучасного біографа Юрія Мицика, який присвятив вивченню життя Сірка майже три десятиліття, посаду кошового отамана він загалом обіймав 15 разів.[3]

Феноменальний полководець. Ім'я кошового оповите ореолом непереможності. Його часто порівнюють із Чингісханом або Тамерланом. Ще замолоду Іван Сірко уславився сміливістю й розумом, коли під керівництвом Богдана Хмельницького брав участь у морських походах, у штурмах Варни, Трапезунда та інших турецьких фортець. Брав участь у Визвольній війні під проводом Хмельницького, особливо відзначився у битві з поляками під Жванцем.[2]

Етимологія прізвища. Саме прізвище "Сірко" має виразну "вовчу"

етимологію. Дослідники припускають: можливо, воно навіть було козацьким прізвиськом отамана, яке він отримав, згідно із січовою традицією. У народних піснях слово "сіромаха" вживається як на позначення вовка, так і козака.[3]

Нащадки. Подружжя Сірків – Іван Сірко та його дружина Софія Сірчиха – мало щонайменше четверо дітей: двох синів Петра та Романа й двох доньок, імена яких не збереглися. Праправнучкою Івана Сірка вважається акторка Марія Капніст-Сірко. Її нащадки наразі живуть на Харківщині. До речі, у Харкові, біля станції метро "Історичний музей" встановлений бронзовий пам'ятник Іванові Сірку.[5]

Література:

- 1.«Таємний посол» (Володимир Малик)
- 2.«Іван Сірко славетний кошовий», Марія Морозенко
- 3.«Кошовий отаман Іван Сірко», Маслійчук Володимир, Мицик Юрій
- 4.Маслійчук Володимир. Іван Сірко та «боротьба метафор»
- 5.Факти про Івана Сірка:[<https://suspihne.media/51995-10-faktiv-pro-ivana-sirka/>]

ГАВРИЛЮК М.Г.
ВИКЛАДАЧ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ»

ВИДАТНІ МАТЕМАТИКИ ТА МАТЕМАТИКИНИ УКРАЇНИ

Вивчення імен математиків та математикинь може бути надзвичайно натхненним і поштовхуючим для студентів. Вони можуть надихнутися від прикладів і досягнень. Знання імен і внесків відомих людей допомагає зрозуміти, як розвивалася математика в Україні. Крім того, такі знання сприяють розвитку поваги в українців до внеску науковців у сферу знань, розвитку патріотичного виховання. Це впливає на розуміння важливості свідомого оволодіння математичних знань, необхідних для відновлення нашої держави після закінчення війни. Україні є ким пишатися, адже має численних видатних математиків та математикинь, що зробили вагомий внесок у світову математику.

Марина В'язовська - є визнаною математикинею. Працювала над рівняннями Діофанта, які вивчають цілочисельні розв'язки математичних рівнянь[5]. У 2017 році Марина В'язовська вирішила відому задачу Ліонеля Поля про симетричне пакування куль. Відома своїми роботами у галузі числового аналізу, геометрії та теорії чисел.

Вона отримала численні нагороди та визнання за свою наукову роботу, включаючи стипендію Германа Вейля та ім'я якої було включено до списку найперспективніших молодих вчених.

Вона має ступінь доктора наук і вважається однією з провідних математиків світу. Марина В'язовська відома своєю здатністю розв'язувати складні математичні задачі та застосовувати інноваційні підходи у своїх дослідженнях.

Розв'язала математичну задачу, над вирішенням якої науковці всього світу працювали кілька століть. Це рівняння вирішує, як у 8-ми та 24-ох вимірних просторах розміщується нескінченна кількість точок, які відштовхуються одна від одної. Раніше науковці могли розв'язати схоже рівняння, але лише в тривимірному просторі — і рішення займало 300 сторінок тексту. Марина В'язовська дала раду найскладнішому рівнянню на 23 сторінках.

Віктор Михайлович Глушков автор фундаментальних праць у галузі кібернетики, математики і обчислювальної техніки, ініціатор і організатор реалізації науково-дослідних програм створення проблемно-орієнтованих програмно-технічних комплексів для інформатизації, комп'ютеризації і автоматизації господарської та оборонної діяльності країни. Важливі результати дістав в теорії цифрових автоматів, в галузі застосувань обчислювальної техніки в керівництві виробничими процесами та економіці. Під його керівництвом були створені універсальні електронно-обчислювальні машини "Київ", "Дніпро", серії машин „Мир” та інші ЕОМ.

Михайло Кравчук був не лише видатним математиком, але й відомим викладачем та педагогом. Він вчив у численних вищих навчальних закладах України і мав значний вплив на підготовку молодих математиків.

Робота в галузі функціонального аналізу: Михайло Кравчук здобув славу завдяки своїм дослідженням у галузі функціонального аналізу. Він працював над теорією лінійних операторів та функціональними просторами.

Кравчукові базиси: Відомі "Кравчукові базиси" (також відомі як базиси Кравчука) - це одна з його важливих досягнень. Вони мають застосування в численних галузях математики та інженерії, зокрема в теорії кодування.

Ванєєва Олена Олександрівна - математикиня. Науковиця називає свою роботу пошуком математично красивих рівнянь [4] серед інших можливих. Вона досліджує нелінійні моделі математичної фізики та біології та розв'язує складні проблеми симетрійного аналізу. Олена Олександрівна – докторка фізико-математичних наук, старша наукова співробітниця НАН України, відома популяризаторка науки серед дівчат. Робота цієї жінки пов'язана із симетріями. А саме – пошук математично красивих рівнянь та розробка нових підходів, які дозволять розв'язувати більш складні проблеми симетрійного аналізу та суміжних питань. Тож критерій краси рівняння для Олени Ванєєвої – це симетрія.

Георгій Феодосійович Вороной. Наукові інтереси молодого вченого надалі зосередилися [3] на теорії алгебраїчних чисел. Він узагальнив на кубічну область алгоритм неперервних дробів, що дає алгебричні одиниці в квадратичній області. Це узагальнення марно шукали з часів Ейлера протягом XIX століття усі найвидатніші математики. Вийшов таким чином алгоритм Вороного», – писав академік Д.Граве.

Метод Вороного – розбиття певного об'єму на частини дозволяє створювати максимально міцні структури з використанням мінімальної кількості матеріалу. Результати його дослідження використовуються також у кристалографії, інформації, фізиці, електроніці, астрономії, астрофізиці, хімії, хімічній інженерії, мікробіології, офтальмології, у розв'язанні проблем штучного інтелекту. Діаграми Вороного використовують в інженерних конструкціях, у дизайнерських проектах. У Китаї за проектом дизайнера Hyun-Seok Kim'a побудована яхта під назвою «Voronoi yacht», португальський архітектор Andre Koelho створив лампу – гриб «за Вороним», в Сеулі під час симпозіуму 2005 року в Художньому музеї була відкрита виставка «Мистецтво по Вороному», подібна виставка була і в Калгарі (Канада) у 2006 році.

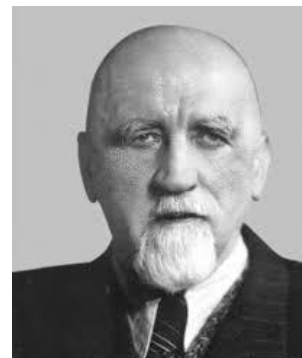
Володимир Йосипович Левицький - першим написав справжню фахову статтю з математики українською мовою, був незмінним редактором першого українського наукового часопису з природничих наук, першим згуртував навколо себе математиків-українців для наукової роботи...

1890 року В. Левицький вступив до Львівського університету на філософський факультет, де слухав лекції з математики і фізики, самостійно читав наукові роботи видатних математиків. А 1893 р. він увійшов до складу математично-природописно-лікарської секції Наукового товариства ім. Т. Шевченка. Вже на п'ятому засіданні секції молодому випускникові університету було доручено укласти українську фізичну і математичну термінологію.

Володимир Йосипович Левицький написав майже 100 науково-популярних статей і перекладів. Свої праці він друкував українською, польською, німецькою, французькою, англійською та іспанською мовами. Він був членом Польського астрономічного товариства, Французького та Німецького наукових товариств.

Зарицький Мирон – один із фундаторів української математичної культури у західноукраїнському краї. Із 1907 р. студював математику та фізику у Віденському і Львівському університетах. Під впливом професора Серпінського захопився теорією множин та теорією функцій дійсної змінної. Серед наукових праць вченого: “Метод запровадження доброго впорядкування у теорії множин”, “Деякі основні поняття аналізу положення з точки зору алгебри логіки”, за яку М. Зарицький одержав вчений ступінь доктора філософії.

До 1939 р. М. Зарицький надрукував близько 20 наукових праць. У 1939 – 1941 рр. був продеканом, а в 1945 – 1947 рр. – деканом фізико-математичного факультету, працював старшим науковим співробітником Львівської філії АН УРСР. Наука була для М. Зарицького хлібом насущним, потребою і насолодою, працею і відпочинком. Недаремно М. О. Зарицького називали “поетом формул”.

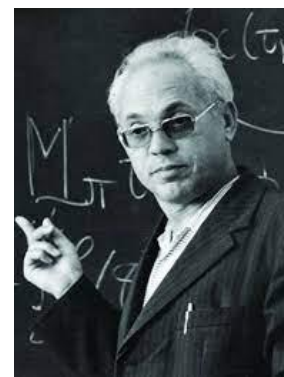

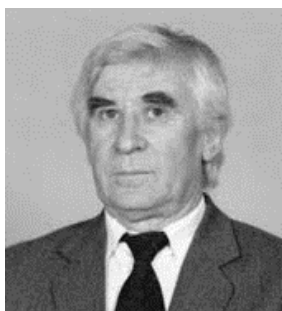
Юрій Львович Далецький - досліджував сучасні проблем математичного аналізу, теорії ймовірностей, теорії диференціальних рівнянь і математичної фізики. Ним написано біля 200 наукових праць, серед них значну частину складають ґрунтовні статті та монографії, які перекладено англійською мовою.

У 1950 році Ю. Л. Далецький розпочав дослідження асимптотичних методів для диференціальних рівнянь з малим параметром у банахових просторах. Він переніс на нескінченновимірні простори метод Крилова-Боголюбова асимптотичного розщеплення еволюційних рівнянь з повільно змінними коефіцієнтами, а також конструкцію Боголюбова-Митропольського інтегральних многовидів.

Використовуючи мультиплікативне представлення еволюційного оператора лінійних диференціальних рівнянь, Ю. Л. Далецький отримав важливий варіант відомої формули для збуреного еволюційного оператора. Пізніше Ю. Л. Далецький і його учні узагальнили це мультиплікативне представлення, поширивши його на випадок нелінійних рівнянь і застосували його до функціональних інтегралів у просторі розгалужених траєкторій.

Анатолій Володимирович Скороход [2]. Всесвітнє визнання отримали наукові праці А.А. Скорохода з теорії стохастичних диференціальних рівнянь, граничних теорем для випадкових процесів, розподілів у нескінченновимірних просторах, статистики випадкових процесів, марківських процесів. Математикам відомі топологія Скорохода, інтеграл Скорохода, простір Скорохода. З 1993 р. і до останніх днів А.В.Скороход працював у США, у Мічиганському університеті (Michigan State University), не пориваючи наукових зв'язків з Інститутом математики НАН України.

Анатолій Михайлович Самоїленко [2]- видатний вчений-математик, засновник наукової школи з теорії багаточастотних коливань та теорії імпульсних систем, що визнана математичними центрами світу, один із провідних фахівців у галузі звичайних диференціальних рівнянь та теорії нелінійних коливань, дійсний член Національної академії наук України, дійсний член Європейської Академії.

А.М.Самоїленко став одним із провідних фахівців з якісної теорії звичайних диференціальних рівнянь і теорії нелінійних коливань. Спираючись на класичні досягнення попередників, він провів оригінальні й глибокі дослідження і побудував теорію збурення інваріантних тороїдальних багатовидів динамічних систем, створив нові та розвинув відомі асимптотичні методи нелінійної механіки, розробив теорію багаточастотних коливань.

Його досягнення у створенні нових напрямів дослідження знайшли міжнародне визнання. У світовій математичній літературі з'явилися терміни “функція Гріна-Самоїленка”, “чисельно-аналітичний метод Самоїленка” та ін. У теорії диференціальних рівнянь розроблено методи асимптотичного інтегрування лінійних систем із повільнозмінними коефіцієнтами та виродженнями, завершено обґрунтування чисельно-аналітичного методу дослідження періодичних розв'язків нелінійних диференціальних рівнянь.

У ході проведення даної роботи я оглянула життєві та наукові досягнення видатних математиків та математикинь, які внесли найбільший внесок у розвиток математики в Україні. Дослідження видатних математиків та математикинь підкреслило важливість їхнього внеску у розвиток науки та те, як ці вчені стають прикладом для наступних поколінь. Це дозволяє глибше розуміти роль, яку відіграють науковці у світовій математичній спільноті та як їхні ідеї продовжують впливати на розвиток математики сьогодні і формують активну громадянську позицію.

Література:

1. Тернопільська обласна бібліотека для молоді URL: <https://tobm.org.ua/zaryczkyj-myron/>
2. Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського URL: <https://kpi.ua/801-7> та <https://kpi.ua/ru/skorokhod>
3. Український інститут національної пам'яті URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/kviten/28/1868-narodyvsya-georgiy-voronyu-matematyk>
4. STEM IS FEM – освітній проект популяризації STEM-спеціальностей серед дівчат URL: <https://stemisfem.org/node/504>
5. STEM IS FEM – освітній проект популяризації STEM-спеціальностей серед дівчат URL: <https://stemisfem.org/node/498>

ФЕЛДЕШИ А.В.
ВИКЛАДАЧ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КРИВОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ»

ЮЩЕНКО КАТЕРИНА: УКРАЇНКА, ЯКА ЗМІНИЛА СВІТ ІНФОРМАТИКИ

Здавну жінка вважалася берегинею домашнього вогнища, тому наука й інша громадська діяльність були прерогативою чоловіків. Однак в історії були знамениті жінки, які придумали по-справжньому фундаментальні винаходи і зруйнували стереотипи про жіночу логіку і про те, що рушієм прогресу може бути лише чоловік.

Катерина Ющенко: донька «ворога народу» і перша жінка-програміст. Портрет цієї українки навіть висить у "Музеї Тюрінга" - Всесвітньому музеї обчислювальної техніки.

Катерини – донька чигиринського вчителя історії Логвина Федоровича, передостання з п'ятох дітей в сім'ї. Батько, попри російське походження, захоплювався козацькою вольницею, історією міста, водив школярів на екскурсії історичними місцями і прививав дітям любов до України. За це й поплатився.

У 1937 році Катерину визнали донькою ворогів народу. Спершу заарештували батька як «українського націоналіста» на 20 років, за ним – маму, яка намагалася довести його невинність і принесла чекістам документи про його

участь у революційному русі. Назад мати не повернулася. Її, як і батька, засудили на три роки тюремного ув'язнення. Принесені матір'ю документи спалили на її ж очах. [3]

Саме наша українка своїми програмними розробками випередила англійку Діну Джонстон – авторку першого програмного забезпечення для Бі-Бі-Сі, королівських військових повітряних сил та Британської залізниці; американку Карен Спарк Джоунз, першу програмістку-лінгвістку з Кембриджу, Грейс Гоппер – авторку Коболу і голову жіночого відділу шифрувальниць Блетчлі-парку ВМФ США. [2] Але, на жаль, у Вікіпедії про це не пишуть, як і про багато інших цікавих деталей з життя першої жінки-програмістки.

А вперше вона сіла за пульт суворо засекреченої МЕОМ на початку 1952 року, і стала першим математиком, який почав складати програми для МЕОМ. Про МЕОМ Катерина дізналась від свого наукового керівника Б.В. Гнеденка, По знайомились вони у Львові у 1947 році. Катерина працювала вчителем математики в середній школі Стрия, і коли дізналася про створення у Львові філіалу київського Інституту математики, яким керував Гнеденко, вирішила туди завітати. Побачивши червоний диплом випускниці механіко-математичного факультету, Б.В.Гнеденко запропонував їй роботу у своєму відділі. [7]

Видатна вчений-математик, фахівець з програмного забезпечення комп'ютерів, член-кореспондент НАН України, заслужений діяч науки Катерина Ющенко поруч з В. Глушковим була серед засновників Інституту кібернетики НАН України, з яким назавжди пов'язала своє життя. [1]

Адресна мова Катерини Ющенко стала прототипом інших алгоритмічних мов, які фактично започаткували нинішні комп'ютерні технології. І в Україні вона з'явилася тоді, коли Мері Максуелл Гейтс лише йшла народжувати Білла Гейтса, а інша винахідниця Грейс Гоппер була молодшим офіцером і тільки через 5 років створила для потреб американського уряду та бізнесу мову програмування Кобол (Спільну бізнесову мову). [5]

Катерина стала першою в СРСР докторкою фізико-математичних наук у галузі програмування, розробляла також алгоритми й програми вирішення завдань у галузі термоядерних процесів, космічних польотів і ракетної техніки, складала програми розрахунку балістики для ракетно-космічних комплексів. [2]

Катерина Ющенко розробила концепцію формальної мови Адресного програмування (1954 р.) де у вигляді математичного формалізму вводилися операції з адресами комп'ютера (як от взяття значення за адресою: «штрих-операція»).

Розіменування вказівника є частковим випадком опосередкованої (непрямої) адресації вищих рангів (n-кратне застосування «штрих-операції») Адресного програмування, яка була вперше реалізована в 1955 р. у якості спеціальної операції процесора ЕОМ «Київ». Оскільки «штрих-операція» була не лише винайдена Катериною Ющенко у 1955 р., а й реалізована, то думка, що Гарольд Лоусон є винахідником вказівників, а не саме Катерина Ющенко, у 1964 р. є помилковою.» [4, с.73]

На жаль, у нас ще дуже мало знають про видатну співвітчизницю, хоча популяризацією її здобутків активно займаються українські феміністські організації та син самої пані Катерини, викладач Національного університету «Києво-Могилянська академія», доцент, кандидат фізико-математичних наук Юрій Ющенко. Він заснував сайт yushchenko.infoua.net, де можна поставити запитання чи додати якусь свою унікальну інформацію про життя та роботу Катерини Логвинівни.[6]

Література:

1. Українки в історії / С. Андрусів [та ін.] ; ред. В. Борисенко. – Київ: Либідь, 2004. – 326 с.: іл. – ISBN 966-06-0361-4.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000413> (дата звернення 10.10.2023р.)
2. Жіноче онлайн-медіа «Українки»
URL: <https://ukrainky.com.ua/kateryna-yushhenko-donka-voroga-narodu-i-persha-zhinka-programist/> (дата звернення 10.10.2023р.)
3. Спільнота програмістів URL: <https://dou.ua/lenta/interviews/about-kateryna-yushchenko/> (дата звернення 10.10.2023р.)
4. Це зробила вона. [Т.2] / [наук. ред. Дмитро Вортман, літ. ред. Анна Процук]. – 2-ге вид. – Київ : Видавництво, 2021. – 104 с. : іл.
5. Український світ сайт і часопис URL: <https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/ukrainka-pershoiu-u-sviti-stvoryla-movu-prohramuvannia-dlia-kompiutera.html> (дата звернення 12.10.2023р.)
6. Бібліотека К-ПНУ імені Івана Огієнка URL: <https://library.kpnu.edu.ua/?p=716> (дата звернення 12.10.2023р.)
7. Катерина Логвинівна Ющенко – винахі дниця Pointers та авторка однієї з перших в світі мов програмування високого рівня/ Юрій Ющенко // Газета "Світ". – Київ: Видавництво НАНУ та МОНУ, 2021. – №5-6. – 10 лютого. – С.2-3. – [pdf](#).

МАРЧЕНКО А.А. ВИКЛАДАЧ,
 ПИВОВАР А.В, ВИКЛАДАЧ,
 ЛУКАШ К. ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ
 ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ
 ПІДРОЗДІЛ «КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ
 КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО
 АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ВІД КОЗАЧЧИНИ ДО ДИСИДЕНТСТВА. ВАСИЛЬ СТУС: ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ

*Сто років як сконала Січ.
 Сибір. І соловецькі келії.
 І глупа облягає ніч
 пекельний край і крик пекельний.
 Сто років мучених надій,
 і сподівань, і вір, і крові
 синів, що за любов тавровані,
 сто серць, як сто палахкотінь.*

Так Василь Стус осмислює духовний спадок епохи козаччини у однойменній поезії.

Екзистенційність творчості митця гармонійно відтінює трагізм сучасної йому доби. Відчуття абсурдності чудово монтується із такими ж абсурдними спробами псевдо-ікон тоталітарної доби прилаштувати українську культуру до ідей компартії. Спотворення історичної пам'яті, спекуляція знаковими образами культури — ось інструменти, які обурювали Стуса. Будучи причетним до когорти шістдесятництва, він, як і решта представників цього соціокультурного руху, *«по суті, обстоював право здорового глузду, повернення словам і поняттям їх питомого змісту, можливості говорити правду про очевидне...»*(М. Коцюбинська).

Одним із маркерів української ідентичності була і залишається епоха козаччини. Тож не маючи можливості знищити цей «маркер» компартія спотворює його у вигідному для себе форматі — перетворює українське лицарство на зграю бунтівників-робітників, що зі зброєю в руках протистояли польській царській владі (мало не предтечі революції 1917 року). Якщо придивитись до українського козака у підручниках історії, то можна побачити усі ознаки шароварщини як етнічної форми колоніалізму: екзотизація, романтизація, об'єктивація, примітивність тощо. Таким чином, типізований козак-революціонер у широких шароварах і вишиванці, якого помістили на уявний п'єдестал, стає узагальненим втіленням колонізованої України.

Підміна понять стає засобом нівелювання національної ідентичності українців, засобом формування відчуття меншовартості у складі союзу з «великою культурою, історією і державою».

Саме таким чином мала б бути досягнутою імперіалістична мета. Однак, навіть попри спотворення образу України шароварним кітчем, все ж зберігається зв'язок Стусових співгромадян з ментальністю, етнічною сутністю нації:

*Та виростають з личаків,
із шаровар, з курної хати
раби зростають до синів
своїї України-матері.*

А от поету йдеться про адекватність сприйняття нашого спадку, про достовірність історичних фактів, про цілісність культури та належний рівень національної самосвідомості. Шлях до цього пролягає через поглиблення та розширення знань про спадок наших пращурів. Це стосується і доби козаччини, хоч би якою дослідженою вона не здалася.

Дивує й те, що сам Василь Стус, достатньо молода видатна постать України, також є не менш заангажованим: у радянські часи його намагалися перетворити з «феномену доби» на «феномен суток», а останнім часом трансформують на знамено, яким означають єдино можливу путь національної самосвідомості. Хоч і не заперечити, що прижиттєвий досвід поета став ілюстрацією нескореності системі, протидії диктатурі, нехлюйству в національній самоідентичності та байдужості до майбуття власного народу та Батьківщини.

Дійсно, Стус одна з тих «мишок, без якої дід, баба, внучка, собачка Жучка, кішка Мурка не вирвали б ріпку тоталітаризму» (Томас Венцола, лідер ЛГГ). Але посмертна «канонізація» поета, насправді, несе більше шкоди, ніж користі для розуміння Василя Стуса і як поета, і як громадського діяча.

Містифікуючи постать митця, можна знівелювати колосальний труд, якого впродовж життя доводилось докладати Стусу для формування власного світогляду та власної творчої манери.

Варто наголосити, що досвід та переконання поета ґрунтувались на свідомому виборі «хресної дороги» ще замолоду: «Хотів тяжко вчитися, бо жити тяжко. Мамі — тяжко, татові — тяжко, то й мені має бути тяжко аж доти, поки татові й мамі стане легше. Поки всім людям стане легше...»

Без перебільшення, усе життя Стус працював над збереженням, відродженням та культивуванням історичного та культурного спадку України. Так, ще в університеті принципово говорив українською (коли йому наголошували на міжнародному статусі російської та ідеї інтернаціоналізму, переходив на німецьку). А після служби в армії влаштувався вчителем української мови в Горлівську українську школу, яка доживала свого віку через непопулярність української мови на східних теренах України. Просто прагнув врятувати майбутню самосвідомість українців, прищеплюючи її дітям через мову: «У нас

немає майбутнього. Коріння нації — тільки в селі, а Хуторянським народом ми довго не проживем, пам'ятаючи про вплив міста, про армію, про всі інші канали русифікації. На Донбасі (та й чи тільки!) читати українську мову в російській школі — одне недоумство. Треба мати якісь моральні травми, щоб це робити. Одна усна заява батьків — і діти не будуть вивчати мови народу, який виростив цих батьків. Обов'язково — німецьку, французьку, англійську мови, крім рідної. Як можна далі ждати? Як можна з усім цим миритись? Зовсім не важко знайти факти найгрубішого шовінізму, найбезсоромнішого національного приниження, проти чого достатньо зброї в ленінському національному арсеналі. Чому ж ми такі байдужі, звідки у нас стільки покори перед долею як фатумом? Я вважаю, що доля Донбасу — це майбутня доля України, коли будуть одні солов'їні співи» (З листа до А. Малишка 1962 рік).

Отже, розгледіти за поволокою «класика» реальну живу людину (з її вчинками, рішеннями, ризиками, самоофірами), що йшла тернистим шляхом життя, — перший крок до усвідомлення цінності спадку Василя Стуса. А прагнення помістити чергового українського митця на «п'єдестал», зашорити уявлення про нього, намагаючись замовчати «неважливе», неоднозначне, врешті призведе до «заяложеності» і осоружності і його творів, і його образу загалом сучасному та майбутнім поколінням.

Тому все ж важливо відійти від типізованого сприйняття видатних персоналій нашої культури (зрештою як і Стус намагався у своїй поетичній творчості розширити «зрадянщине» уявлення про вагомість і роль козаків), поглиблювати, розширювати обшир знань, а не «вписувати» узагальнене розуміння постатей у штучностворену модель ідола.

Література:

- 1.Галімов А. Ким козаки були насправді? Вражаюча і найлогічніша версія. Реальна історія з Акімом Галімовим. URL: <https://spektrnews.in.ua/news/kim-kozaki-buli-naspravd-vrazhayucha-naylog-chn-sha-vers-ya-real-na-stor-ya-z-ak-mom-gal-m/152225#gsc.tab=0> . (дата звернення 24.09.2023 р.)
- 2.Дорога болю : поезії / Василь Стус ; упоряд. та післямова М. Х. Коцюбинської. – Київ : Рад. письменник, 1990. – 222 с.
- 3.Зимові дерева : перша зб. поезій / Василь Стус. – Bruxelles : Література і мистецтво, 1970. – 206 с.
- 4.Лист Стуса до Малишка (12 грудня 1962). Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2021/01/26/158881/> . (дата звернення 04.10.2023 р.)
- 5.Наєм М., Сотникова В. Шароварщина як продовження меншовартості. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4gqcTDMttyI> . (дата звернення 21.09.2023 р.)
6. Орлова Т. Феномен імперіалізму в історичному аспекті. URL: <https://jhpr.donnu.edu.ua/article/view/6454> . (дата звернення 28.09.2023 р.)

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЗБІРНИК ТЕЗ

Всеукраїнська конференція
науково-творчих робіт
здобувачів освіти

**«КОЗАЦТВО – ТРАДИЦІЇ ЧЕРЕЗ РОКИ!»
2023**

Редакційна колегія:

Кольчак М.М.
Коваленко О.Ф.

Матеріали опубліковані в авторській редакції

Видавництво: ВСП «Криворізький фаховий коледж НАУ»
Розмножувальна дільниця
50045, м. Кривий Ріг, вул. Туполєва, 1
E-mail: pochta@kk.nau.edu.ua

